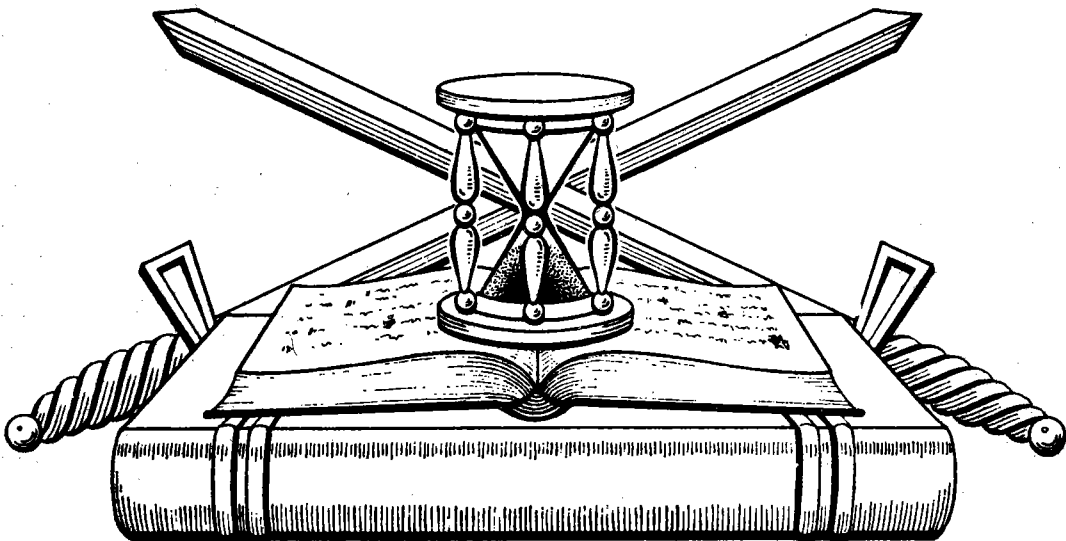

odr 420

MARS ET HISTORIA

ORGAAN

VAN DE
NEDERLANDSE VERENIGING
TER BEOEFENING VAN DE
MILITAIRE HISTORIE

* OPGERICHT 20 AUGUSTUS 1966 *

SAMENSTELLING VAN HET ALGEMEEN BESTUUR:**Aftredend**

Voorzitter	: F.L. DIEKERHOFF	1971
Ondervoorzitter:	J. ALBARDA	1974
1e Secretaris :	F.J. VAN LIER	1973
2e Secretaris :	J.H.M. VERKUYL	1975
Penningmeester :	C.J. KNEPPELHOU	1972
Archivaris :	J.J.B.J. BOUVY	1970
Leden :	P.C. BOER	1975
	W.F.K. ENGELBRECHT	1976
	F.J.A. LUTZ	1972
	Drs.G.J.A. VAN OJEN Jr.	1970
	Mr. CH.L.M. SCHAEFMAN	1971
	E.H.H. WEEKENSTROO	1973
	Drs.Y.P. VAN DER WERFF	1974

ADRESSEN DAGELIJKS BESTUUR:

Voorzitter	: Oranje Nassaustraat 1, GELDERMALSEN	Tel.03455-1773
Ondervoorzitter:	Laan van Clingendael 121, 's-GRAVENHAGE	Tel.070-246843
1e Secretaris :	NAPO 890 UTRECHT - Veldpost	Tel.0949-2571.3137
2e Secretaris :	De Ruyterstraat 69, 's-GRAVENHAGE	Tel.070-633792
Penningmeester :	Bremstraat 26, DEN HELDER	Tel.02230-21253

Contributie bedraagt per jaar min. f 15,-- , te storten op giro 14700 van de Algemene Bank Nederland N.V. te Den Helder, ten name van 'Ned. Ver. Militaire Historie', rekening nr. 58.72.29.101.

SAMENSTELLING**REDAKTIE-WERKKOMMISSIE:**

Voor het Bestuur: P.C.Boer en J.H.M.Verkuyl
Uit de Leden : H.F.Fabri en A.C.Paardekooper
Redactieadres : J.H.M.Verkuyl, de Ruyterstraat 69 's-GRAVENHAGE

SAMENSTELLING**REDAKTIE-ADVIESKOMMISSIE:**

Voor het Bestuur: F.J.A.Lutz en Drs. G.J.van Ojen jr.
Uit de Leden : L.J.Spanjaerdts Speckman

AFDELINGSCORRESPONDENTEN:

Zie binnenomslag van de achterzijde.

MARS ET HISTORIA

5e JRG.
NUMMER 4
OKT. 1970

De 'NEDERLANDSE VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE MILITAIRE HISTORIE', opgericht op 20 augustus 1966 en erkend bij K.B. no. 50 van 14 juni 1968, is er voor allen, die zich verdiepen in de studie van geschiedenis, ceremonieel, tradities, uniformen, emblemen, wapens en onderscheidingen van militaire- en semi-militaire organisaties, meer in het bijzonder die van Nederland en de (voormalige) overzeese Rijksgdelen.

inhoud

- Mededelingen van huishoudelijke aard: Verzorgd door het secretariaat.
 - Artikelen door en voor de leden: 'De Gulden Sporenslag' bij Kortrijk en het 'ontvangenis'-uur van de Nederlandse nationaliteit, door Mr.Dr. Schaap.
 - Van de studieafdelingen: De uitzending van L.S.K.-personeel naar Nederlands-Indië, door P.C.Boer.
Tips voor belangstellenden in Squadronemblemen, door L.Verhoeff.
Nieuwe grammofoonplaten door Mr. R.A.Schimmel.
 - Militariade: door F.J.van Lier
 - Boekbespreking:
-

M E D E D E L I N G E N V A N H U I S H O U D E L I J K E A A R D .

PRIJSVRAAG.

Reeds gedurende enige tijd is het aanbod van copie voor Mars et Historia van geringe omvang. Teneinde de leden te activeren heeft het bestuur besloten een prijsvraag uit te schrijven voor een militair-historisch artikel. De 1e prijs zal f 100,-- bedragen, de tweede prijs f 50,--.

In het artikel zal een onderwerp behandeld moeten worden binnen het kader van de militaire historie. De inzendingen zullen beoordeeld worden door een commissie welke door het bestuur zal worden aangewezen. De laatste datum van inzending is bepaald op 1 augustus 1971. De lengte van het artikel zal + 6 blz. bedragen, exclusief illustraties. De publicatierechten van een bekroond artikel zullen bij de vereniging berusten.

TRITT-KALENDER

Bij de penningmeester zijn weer Tritt-kalenders te bestellen!
De gereduceerde prijs bedraagt f 13,50, hetgeen een verschil betekent van f 4,-- met de winkelprijs.

LEDENLIJST

De nieuwe ledenlijst zal binnenkort verzonden worden.

dE GULDEN SPORENSLAG BIJ KORTRIJK EN HET 'ONTVANGENIS'-UUR
VAN DE NEDERLANDSE NATIONALITEIT, door Mr.Dr. H.P.Schaap.

*Motto: "1302 a été un coup mortel à la prépondérance française"
(Pirenne)*

Wijlen de oude professor P.J.BLOK, hoogleraar in de geschiedenis, eerst aan de Rijksuniversiteit te Groningen, later aan die te Leiden, heeft eens tot wijlen den heer C. van Son --in een kennelijk neerslachtige bui-- gezegd: "Als de opvattingen van dr.P.GEYL op het stuk van de Väderlandse Geschiedenis algemeen weerklink vinden in ons land, dan heb IK tevergeefs geleefd, dan is MIJN levenswerk voor niets geweest!", althans woorden van gelijke strekking, sprak de oude Blok.

Dat nu was wel wat erg overdreven, want het standaardwerk van prof.dr. P.J.Blok, "Geschiedenis van het Nederlandsche Volk" (Groningen 1893) zal z'n waarde, als rijke bron voor feitenmateriaal, stellig in de toekomst blijven behouden, - even zoo goed als b.v. het standaardwerk van GOSSES en JAPIKSE, "Handboek tot de Staatkundige Geschiedenis van Nederland". Maar het verschil tussen BLOK enerzijds en GOSSES en JAPIKSE anderzijds zit 'm hierin: dat de laatsten in de titel van hun werk duidelijk hebben willen laten uitkomen, dat zij niet meer hebben willen geven dan de geschiedenis, en de vóór-geschiedenis, van de wording en het ontstaan van *de Staat*, die officieel "Het Koninkrijk der Nederlanden" heet, en die in de wandeling (en b.v. op de postzegels) kortweg NEDERLAND wordt geheten.

Prof.Blok daarentegen, hetzelfde onderwerp behandelende, spreekt van de geschiedenis van het *Nederlandse Volk*, en hij *projecteert*, --al- dus zeer bewust-- *het heden op het verleden*, en leverde aldus -- naar ik meen: óók doelbewust -- een "pendant" op het werk van de bekende Belgische geschiedschrijver, prof. *Henri Pirenne*, uitvinder van een niet-bestaande *"âme belge"*, en auteur van het grote standaardwerk "Histoire de Belgique". Het is intusschen opvallend, dat zelfs de Belgische hyper-patriot, prof.Pirenne, -- juist meen ik -- van

een histoire de Belgique, dus van de staat, van het territorium, spreekt, en *niet* van een histoire du peuple belge; want "Belgen", als een afzonderlijk *volk*, als een *natie* (maar dat is weer een begrip uit later tijden) bestaan er sedert *Julius Caesar* niet meer. - De gymnasiasten onder u zullen zich uit Caesar "De bello Gallico" de passage wel herinneren: "Gallia omnis est divisa in partes tres, quarum unam incolunt Belgae, etc." -

Die oude Belgen zijn, evenals de oude *Bataven*, -- U weet wel: die + 100 jaar vóór de christelijke jaartelling, in dierenhuiden en alsmaar lbierdrinkend en hun vrouwen verdobbeld, in uitgeholde boomstammen de Rijn kwamen afgezakt en zich in wat later "de Betuwe" heette nederzetten -- ik herhaal : die oude Belgen zijn, evenals die oude Bataven, spoorloos in de maalstroom der tijden ten onder gegaan zonder vrijwel enig spoor achter te laten.

Welnu : tegen vals geschiedschrijving, tegen deze "*projectie-kwaal*", zo als ik dat in geschriften uit mijn jongere jaren reeds heb genoemd, tegen deze onwaarachtigheid in de historie-beschouwingen, waarbij Vrouwe Clio door de historici (met Uw verlof) min of meer geschoffeerd wordt, in deze zin dat de heren het voorstellen alsof de gehele Vaderlandsche Geschiedenis van den beginne af aan slechts een *onontkoombaar* aanloopje was om te komen tot een even *onontkoombaar* "statisch" eindresultaat : een staat Nederland en een staat België -- tegen deze onwaarachtigheid in de historie-beschouwing kwam Prof. dr. P. GEYL reeds in de jaren 1924/1925 in verzet. Hij was toen in Engeland werkzaam, eerst als publicist en daarna als hoogleraar in de geschiedenis-wetenschappen aan de Universiteit te Londen.

In 1925 gaf hij, bij de uitgeverij H.D.Tjeenk Willink & Zoon te Haarlem, een bundel "Historische- en Politieke Beschouwingen" uit, zijnde een bundel opstellen en lezingen die hij in de voorafgaande jaren had geschreven en als college had gehouden, onder de veelzeggende titel "DE GROOT-NEDERLANDSCHE GEDACHTE". - Hiermede gooide hij een knuppel in het zelfvoldane, gezapige, vaderlands hoenderhok der Nederlandse : historie-schrijvers. - Maar het werd het begin van een ware "*doorbraak*" op het gebied van de Vaderlands historie-schrijverij. In 1925, toen ik zelf in Londen was, in verband met onderzoeken in het Brits Museum, met het oog op mijn onderhanden proefschrift over de groote Vlaams jurist PHILIPS WIELANT (+ 1440 - 1520), bezocht ik prof. Geyl, met wien ik reeds in briefwisseling was, en ik ben er nog steeds fier op, dat ik hem toen heb kunnen overtuigen van de noodzakelijkheid een geheel nieuw en zelfstandig geschiedwerk op 't getouw te zetten, waarin de geschiedenis van Noord- en Zuid-Nederland, (van : -- "pars pro toto" -- "Holland" en "Vlaanderen") *als één geheel* zou worden behandeld.

En zo geschiedde. - In 1930 verscheen het eerste deel van Prof. Geyl's "GESCHIEDENIS VAN DE NEDERLANDSCHE STAM", zooals hij het werk noemde, uitgegeven bij de Wereldbibliotheek. - Met tamelijk grote

tussenpozen zijn daarop de vervolgdeelen verschenen. - U weet dat prof. Geyl later hoogleraar is geworden aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, en dat hij tegenwoordig "rude donatus", d.w.z. gepensioneerd, is.

De invloed van de school van Geyl en van zijn discipelen is zeer groot en werkte langzaam maar zeker door in de kringen van intellectuelen en van het onderwijs, vooral in het Voorbereidend-Hooger- (gymnasium en lyceum) en in het Middelbaar-Onderwijs (R.H.B.S'en). Minder, helaas, tot nu toe: in het Lager- en MULO-Onderwijs, waar men, -- zo als ik van mijn kleinkinderen verneem -- nog steeds maar onverdroten doorgaat een opsomming te geven van de, min-of-meer onbenullige, graven en gravinnen van het hollandsche huis, en waar men nog steeds "der keerlen God" Floris V onverdiend ophemelt; niettegenstaande de bekende *C. d. Busken Huet* in z'n onvolprezen "*Het land van Rembrand*" (1882-1884) reeds van Floris V had gezegd: "Beminnelijk mens naar het schijnt, was hij als een staatsman EEN WARHOOFD en liet zijn volk slechts burger-twisten na". - Maar wat erger nog is : op onze lagere scholen en MULO-scholen wordt de arme bloedjes van kinderen nog altoos wijsge-maakt, dat *Witte van Haamstede*, uit Zierikzee ontsnapt, en op de Blinkerd bij Haarlem aan land gekomen, de burgers, (kennemer) boeren en buitenlui te wapen roept en daarna in de slag aan het Manpad, anno 1304, de Vlamingen, die "ons land" (sic!) waren binnengedrongen, bloedig versloeg, en aldus een einde maakte aan de "Vlaams overheersing".

EEN VELDSLAG BIJ HET MANPAD BIJ HAARLEM HEEFT NIMMER PLAATS GEHAD, het is pure fantasie, ontstaan een paar honderd jaar nadat *Melis Stoke*, tijdgenoot van Floris V en diens opvolgers, z'n "*Rijkroniek van Holland*" dichtte en in 1305 voltooide. - En in die Rijkroniek vertelt *Melis Stoke* niets maar dan ook letterlijk NIETS over een veldslag, of zelfs maar een voorpostengevecht, aan het Manpad! -- Die geheele onware historie is door de ouden Jacob van Lennep (1802-1868) opgerakeld in zijn dichtertlijk verhaal "De strijd met Vlaanderen", en zo in de schoolboekjes verzeild geraakt. - Maar het is pure fantasie, en hoe het fantasie-verhaal in de wereld is gekomen, kan men met vrucht nalezen in de studie van *dr. F. W. N. HUGENHOLTZ*", "Historie en Historiografie van de slag aan het Manpad (1304)", verschenen in het Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde (Leiden, 1955) en waarin hij, op bladz. 38, schrijft: "*Een veldslag waardoor Holland werd bevrijd van de Vlaamse overheersing is nooit geleverd; de slag bij het Manpad is niet gestreden*". --

Wat is er in 1304 dan wèl gebeurd? - Is er dan géén inval, van Vlaanderen uit in het Graafschap Holland, geweest? Werd Zierikzee *niet* kortstondig belegerd? En is *Witte van Haamstede*, een van de vele "buitenbeentjes" van Floris V, *niet* uit Zierikzee ontsnapt en in Kennemerland geland? - En is het niet waar, -- (maar dāt leren de schoolboekjes de kinderkens niet!) -- dat een gecombineerde Vlaams-Zeeuwse

troepenmacht, onder leiding van *JAN VAN RENESSE*, van Zeeland en Holland uit op *Utrecht* is aangerukt, en daar de gilden aan de macht heeft geholpen? -

Zeker! dat alles is er wél gebeurd in 1304. -

Maar al die ware gebeurtenissen zijn volmaakt onbegrijpelijk als men de voorgeschiedenis niet kent en de onderlinge samenhang.

En dat laatste nu onthoudt men -- tot op heden -- de arme kinderen, die er dan ook meestentijds niets van snappen. En ze snappen er niets van, omdat men hun niets vertelt van 11 juli 1302, de slag der Gulden Sporen, op de Groeninge kouter bij Kortrijk, en men niets vertelt van het groote aandeel dat onze Zeeuwse ridder en tacticus

Jan van Renesse, in die allerbelangrijksten slag -- "het Waterloo der Middeleeuwen!" -- heeft gehad. -

En men vertelt er de kinderen niet van, omdat de schoolboekjes hier te lande nog veelal gevangen zitten in de beruchte Kleinhollands benepenheid van: dat raakt ons niet; Vlaanderen en Kortrijk liggen in de staat België, en met wat dáár gebeurd is, dat moeten de "Belgische" kindertjes maar leren, - *wij* hebben genoeg aan Floris V, aan Willem Beukelsz. van Biervliet (nochtans een rasechte Vlaming!) die het haringkaken uitvond, en aan Jan van Schaffelaar, die van de toren sprong. - En het toppunt van dit alles is, wat een bekend en alom geprezen en ook door mij geacht Zierikzeesch gemeente-archivaris mij eens toevoegde: "Jan van Renesse? - een collaborateur, meneer! - Hij hield het met den Graaf van Vlaanderen, en streed tegen zijn wettige landsheer, de Graaf van Holland". -

Nochtans was die Jan van Renesse leenman van de Graaf van Vlaanderen en had *de geheele Zeeuwse Adel*, reeds onder Floris V, de zijde van Vlaanderen gekozen; en nochtans was die Graaf van Holland een Henegouwer, *uit het Huis van Avesnes*, doods vijand van het *Huis Dampierre*, dat in Vlaanderen regeerde, en was niet -- ik citeer nu wijlen Prof. P.J. Blok, een toch wel onverdacht getuige! -- en was niet de oudste zoon van dien Henegouwer, (van Jean d'Avesnes), met velen zijner ridders bij Kortrijk, *in de Franse gelederen*, strijdend gevallen? En had niet zijn tweede zoon (n.l. van Jan van Avennes), jonker Willem, tijdens den Franse inval, van Zeeland uit, de Vlaamse velden geplunderd en gebrandschat? -- Tot zo ver Blok.

Ja, dat alles was gebeurd, terwijl de geheel weerbare bevolking van het Vlaams land, "van der Schelde te zeevaart in, zoo kwam 't al te hulp den Grave, elk met een gepinden stave", was uitgerukt om het machtige Frans pantserleger van de koning van Frankrijk van de vaderlandse grond te verdrijven. - Wat een wonder, dat er in 1304 een reactie op volgde, en een strafexpeditie tegen het Noorden, *niet* -- wel te verstaan -- tegen het broedervolk in Holland, maar tegen de vreemden, volksvijandige Henegouwer, met z'n "Leliaertschen" aanhang. -

Maar het wordt tijd, dat ik U nu wat ga vertellen van de Slag bij Kortrijk, twee jaar eerder, in 1302. Uit alles wat ik U thans zeggen ga, zal -- dat hoop ik tenminste -- duidelijk blijken, dat *Jan van Renesse* een duizendmaal belangrijker figuur in onze vaderlands geschiedenis is geweest dan de half-legendarische Witte van Haamstede, die, na z'n meteor-achtige verschijning in 1304, even geruis loos weer van het vaderlands tooneel verdwijnt als hij er op verschenen was. - Hij speelt geen enkele rol meer, en zal (als telg van het Hollands huis) door de Henegouwer gewantrouwd zijn en "op dood spoor gerangeerd" zijn. - Dat is de huidige zienswijze daaromtrent.

*

Er is, sedert ongeveer 60 jaar, een steeds wassende stroom lectuur over de Guldensporenslag bij Kortrijk verschenen: in dicht en ondicht in proza en poësie, populaire - en wetenschappelijke verhandelingen en het is zo langzamerhand wel duidelijk geworden, dat deze veldslag anno 1302 van beslissende en blijvende betekenis is geweest voor de wording en de vrije ontplooiing van een eigen Diets cultuur (= "La culture thioise", in 't Fransch), en dus uiteindelijk ook voor het ontstaan van de eigen *Nederlands* beschaving. Voor de ontwikkeling van de eigen Nederlands cultuurtaal, -- want die cultuurtaal in Vlaanderen en Brabant het eerst aan 't ontkiemen geraakt -- denkt aan onze grote *Jacob die Costere, van Maerlant* (bij Brugge), de "Vader der Dietschen dicht'ren slagader", denkt aan *Lodewijk van Velthem*, aan den grote mysticus *Ruusbroec*, en aan zo veel anderen -- ik herhaal: die cultuurtaal ontloopt te dien tijde juist in haar eerste bloei. - En -- en zulks verlieze men nimmer uit het oog -- werkte er niet weinig toe mede een gevoel van eigenwaarde, een besef van saamhorigheid van "*allen die spreken dietsche tale*" te verlevendigen; hetgeen later met een zienersblik door de "wijzen man van Gent", *JACOB VAN ARTEVELDE*, op zo treffende wijze werd vertolkt.

Nadat *Hendrik Conscience* ("de man die zijn volk leerde lezen) reeds in 1837 z'n "De Leeuw van Vlaanderen" had gepubliceerd, waarin de Brugs volkshelden *Jan Breydel* en *Pieter de Coninck* worden verheerlijkt (denk aan het standbeeld voor die beiden op de Grote Markt te Brugge), komt de grootmeester der Vlaams dichters, *Guido Gezelle*, in 1897 met zijn (in het Noorden te weinig bekende) prachtige gedicht "*Groeninge's grootheid of de slag van de Guldene Sporen*", waaruit ik U enkele strofen hier moge voorlezen, mede omdat het derde versgedeelte door Jef van Hoof op muziek is gezet en in Vlaanderen als volkslied wordt gezongen. - Naast - natuurlijk - "De ' Vlaamse Leeuw" van Karel Miry.

| *Het Vlaamsche heir staat immer pal,
daar 't winnen, of : daar 't sterven zal,
Alhier, aldaar, aan lange lanssen
de leeuwen dansen.*

*De winden schudden met geweld
de zwarte blomme in 't geluw veld;
De kwaden zien, benêen de transen
de leeuwen dansen.*

*Met bezemen zoo komen z'af
om 't Vlaamsche volk als ijdel kaf,
dat 't zweerd omweerd is, af te ranssen.
De leeuwen dansen.*

*Sta vuist en voet de vane omtrent!
En gij, die God noch eere en kent:
ruimt bane, eer op Uw veege bansen
de leeuwen dansen.*

*De peerdehoeven staan in 't zand,
bij duizenden gedreven;
Geen hooi en is er meer in 't land,
gee- haver schier gebleven;
't Is àl gestolen, àl geweerd,
voor vee en volk, voor man en peerd!*

(En dan die prachtige slotstrofe uit het vijfde gedeelte:)

*De peerdehoeven staan in 't zand
te Leie-waart gedreven;
Maar keerwijs om, naar 't zuiderland:
geen twee, geen een op zeven.
Ter Vlamingvaart zoo wilde elkeen:
Ze gingen al, -- 't en keerde geen!*

In het jaar 1902 wordt in geheel het zuiden de 600-ste verjaardag van de Guldensporenslag gevierd en een stroom van publicaties rolt van de persen. - In Kortrijk wordt op de voormalige Groeninger kouter (thans binnen de stad gelegen en tot een fraai park omgetoverd) het schitterende gedenkteken opgericht.

Enkele van die publicatiën, voor zo ver voor ons nog van belang, zal ik U noemen: E. DE GRIJSE, "Ons roemrijk 1302" (Gent, 1902). Victor FRIS, "Vlaanderens vrijmaking in 1302" (uitgave van het Willemsfonds, no 146, Gent, 1902), en van dezelfde auteur: "De slag bij Kortrijk" (uitgave van de Koninkl. Vlaamsche Academie, Gent, 1902); voorts: dr. Joseph LAENEN, "Vlaanderen in het begin der XIVE eeuwen de strijd tegen Philips de Schone" (Antwerpen, uitg. Kennes, 1902) - Met Philips de Schone is natuurlijk niet "onze" Philips de Schone bedoeld maar de koning van Frankrijk, *Philippe le Bel*, - door de Vlamingen uit dien tijd algemeen Philips de Munteschroder (munt-besnoeier) geheeten. En dan verschijnt er in 1931 bij de uitgeverij "Patria" te Antwerpen,

van de hand van *dr. Leo Delfos* een allerkostelijkst boekske, getiteld: "*1302 door tijdgenooten vermeld*", onder het motto "*Omme tlant te bescermene*", welk motto dr. Delfos ontleend heeft aan de door hem nagepluisde "*Brugs Stadsrekeningen van 1302*", waarin de uitgaven voor de strijd van 1302 e.v. jaren zorgvuldig staan opgete kend.

"Omme tlant te bescermene", "*Omme die defensse vanden Lande*", staat er ook in. - Dr Leo Delfos zegt er dit van:

"Zo klaarblijkend is de nationale betekenis van den opstand, dat zelfs bij hedendaags geschiedschrijvers, die deze strijd als een sociaal oproer zoeken te vermommen, de blo te waarheid door de scheuren van hun vertoogen te voorschijn komt.

Een van de historici, die de geschiedenis van 1302 in deze weinig oirbare trant geschreven hebben, -- de bekende oud-hoogleraar *Pirenne*, -- zegt b.v. dat te Groeninge een klassenstrijd beslecht werd, dat de kamp van de Vlamingen niets anders is dan een sociale oorlog, een werk van de sociale haat. Tuss endoor echter spreekt hij van de "nationale" zaak, van de "nationale" geestdrift, van het patriotisme van de Vlaams strijders, en in een voetnoot, kleine tekst, merkt hij op: "Daar was overigens een algemeene opwelling van vaderlandsliefde".

Hoe het zijn moge: 11 juli, herdenkingsdag van de Guldensporenslag anno 1302, is intusschen in heel de zuidelijke Nederlanden de nationale feestdag bij uitnemendheid geworden, en op die dag wapperen ook van de officiële gebouwen in Oost- en West-Vlaanderen, in het Nederlands sprekende deel van Brabant, in de provinciën Antwerpen en Limburg, de Vlaams Leeuwen-standaard van de gevels. Soms, hier en daar, omdat het niet anders kân: met de Belgische *tricolore* (zwart-geel-rood, de oorspronkelijk *Brabants* kleuren) er naast.

Dan komt het jaar 1952: de 650-jarige herdenking van den slag.

En wêër verschijnen er een groot aantal publicatiën, waaronder een aantal zeer gedegen en historis -volkomen-verantwoorde studiën.

De voornaamsten zijn wel: 1e. dr LEO DELFOS, "*Het Avontuur van de Liebaards; 1297-1302-1304*" (uitgeverij Lannoo, Tielt, 1952);

2e. dr. J.F. VERBRUGGEN, 1e raar aan de Koninkl. Militaire School, "*De Slag der Guldensporen, Bijdrage tot de geschiedenis van Vlaanderens Vrijheidsoorlo. 1297-1305*". (uitgeverij N.V. Standaard Antwerpen-Amsterdam, 1952) en 3e. ARTHUR DE BRUYNE, "*De Guldensporenslag*" (uitgave van het Davidsfonds, Guldenreeks no 399, Leuven, 1952) Welk laatste werk min of meer een popularisatiewerkje is, maar niettemin goed verantwoord. -

Ofschoon de neiging bij mij groot is om U groote gedeelten uit de suble en 2e genoemde werken, dat van dr Delfos en dat van dr Verbruggen, te gaan voorlezen, zo zal ik dat toch maar niet doen, om Uw aandacht niet te doen verslappen; en de keuze van de voor te dragen stukken is ook wel moeilijk, omdat beide werken zo voortreffelijk en zo goed gefundeerd zijn. -

Vóór dat ik echter daarmee begin, wil ik U er vooral toch op wijzen, dat uit alles blijkt, dat we hier *niet* te doen hebben met een "standenstrijd", *niet* (zo als het vroeger wel werd voorgesteld): een strijd van den 3den stand, van louter ambachten, gilden en vrije boeren, TEGEN de feodaliteit, tēgen de ridders en patriciērs. Integendeel, *de Frans koning* streed feitelijk tegen de feodaliteit, en aan "onze" (mag ik wel zeggen) zijde streden zij-aan-zij : ridders met hun knapen (misschien wel een 600 tot 1000-tal), patriciērs, gilden, burgers en "*vrijmannen*", zo als de vrije kustbevolking in Vlaanderen heette. -

Ook is het nodig en nuttig, dat ik U in korte trekken iets vertel over de verhouding Vlaanderen-Zeeland, want daaromtrent heerst onder leken nog veel misverstand, mede te wijten aan gebrekkige onderwijs-voorlichting en geborneerd "ētatistische" vooringenomenheid.

Reeds van ouds werd Zeeland bepaald te liggen tussen Bornisse en Hedenszee ("*inter Bornisse et Heydiinszee*"), hetgeen thans zou overeenkomen met de Brielsche Maas en verder de Bernisse (tussen Voorne en Putten; in de middeleeuwen een belangrijk vaarwater) ten noorden, - en het voormalige Zwin (Zwyn) ten zuiden. Het geheel weder verdeeld in twee delen door de tegenwoordige Ooster-Schelde, toenmaals gewoonlijk De Schelde geheeten; zoodat men kreeg: Zeeland Bewesten-Schelde en Zeeland Beosten-Schelde, zie : HENRI OBREEN, "*Floris V, graaf van Holland en Zeeland Heer van Friesland, 1256-1296*" (uitgegeven in de Werken van de Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte van de Universiteit van Gent, GENT, 1907).

De Duitse koning Heinrich II, (1002-1024), uit het Saksische Huis, had het land van Aalst, het land van Waas *en -Zeeland bewesten-Schelde* afgestaan aan de Graaf van Vlaanderen (Boudewijn IV), en dat alles vormde sinds dien het zgn. "*Rijks-Vlaanderen*". - - Op 27 februari 1168 -- na een gewapend conflict tussen *Floris III* van Holland en *Philips van de Elzas* van Vlaanderen -- kwam het verdrag van Brugge tot stand, waarbij de Hollandse graaf Zeeland-bewester-Schelde van de graaf van Vlaanderen IN LEEN kreeg. Hij werd dus voor dit gebied *leenman* van de Graaf van Vlaanderen. *Elke opvolger* van de Hollandse Graaf zou in de toekomst opnieuw *de leeneed moeten afleggen* in handen van de graaf van Vlaanderen. Als Floris V aan de regering komt in Holland, *is het tractaat van Brugge nog altoos van kracht*.

"Pacta sunt servanda", overeenkomsten -- en wat is een "tractaat" anders dan een publiekrechtelijke overeenkomst? -- dienen nagekomen te worden. En het tractaat van Brugge anno 1168, was bij het verdrag van Brussel, 13 oktober 1256, door Margaretha, gravin van Vlaanderen eenerzijds en Floris de Voogd (oom en momber over den minderjarige Floris V) nog eens met zoveel woorden bekrachtigd worden. Vlaanderen behield dus de leenheerschappij over Zeeland-bewester-Schelde.

Maar Floris V -- het is bekend -- lapte eenvoudig alle mogelijke verdragen, overeenkomsten en lands-keuren, aan z'n laars!
Dat deed hij onder andere ook met de tot aller tevredenheid werkende *Keur*, die *Floris de Voogd* en *Henric van Voorne*, burggraaf van Zeeland, (de laatste gehuwd met *Mabelia van Cysoing* -- uit de buurt van Rijsel) in 1258 aan geheel Zeeland hadden geschonken. Die Keur gold voor het geheele burggraafschap Zeeland, "inter Bornisse et Hedenszee", met uitzondering nochtans van Zierikzee, Middelburg, Westkapelle en Domburg, die hun eigen kleuren hadden.

Een van de voornaamste grieven van de Zeeuws edelen was nu juist, dat Floris V, eenmaal aan de macht gekomen, deze landelijke Keur schond en inbreuk maakte op 's lands oude costume. Ook met de rechtspraak in Zeeland knoeide Floris maar wat. -

Als dan eindelijk in 1290 *vrijwel de gehele Zeeuws adel* zich van Floris V afwendt en openlijk de zijde kiest van Floris V's schoonvader, Gwyde van Dampierre, graaf van Vlaanderen, van wien zij zo niet rechtstreeks dan toch wel in ieder geval achter-leenmannen waren, - dan komt Floris V, ter verzoening met die edelen, in 1290 met een *Nieuwe Keur* voor geheel Zeeland, --- n.l. op 13 november 1290 ---; waarvan hij de bepalingen nimmer effectueerde, nimmer in toepassing bracht.

Intussen was JAN VAN RENESSE op 18 maart 1290 reeds leenman van Vlaanderen geworden; en ook de anderen legden op 23 maart daaraanvolgende te Aalst de leeneed af in handen van Gwijde van Vlaanderen. Het waren Wolfert-, Floris-, Raes-, en Jan van Borselen; Clais-, (de jongere), Costyn-, en Henric van Cats; Hugo-, Wouter- en Jan van Cruininge; Jan van der Maelstede (Biezeling), Hugo van Mairlant; Wolfart van Cattendycke; Jan van Scouden; Clays van Staple; Anton vanden Vliete (een verre voorvader misschien van de huidige families Van der Vliet te Zierikzee?); Boudijn van Coudekerke, en verscheidene anderen. --- De burggraaf "umbraticus" (in spe) van Zeeland, het "Kind van Voorne", deed niet mee, want hij was nog minderjarig en stond na het overlijden van de oude Burggraaf Aelbrecht van Voorne, burggraaf van Zeeland, aan wie Jacob van Maerlant z'n dichtwerk "Merlijn" opdroeg, overleed eind 1287, onder de voogdij van zijn moeder, de schoone Waals Cathérine de Durbuy, familielid en liefje van Floris V. - Ergo !

De hierboven genoemde Heer HENRIC VAN CATS is m.i. dezelfde persoon die in 1293 in *Den Briel*, hoofdstad van de half-souvereine Heerlijkheid Voorne, het Zuideinds Gasthuis stichtte, waarvan het heden-tendage nog bestaande Gast- of Proveniershuis de voortzetting is, zie de "*Historische Gids door Den Briel*" van Joh. H. BEEN, geheel herzien door dr H. P. SCHAAP, (5e druk, Brielle, 1952) bladz. 16 en 15.

We moeten dit feit, even, zorgvuldig in 't oog houden, omdat er in die tijd in feite een "*vacature*" van Burggraafschap Zeeland was; "het Kind van Voorne", Ge rard van Voorne, de latere schildknaap van Floris V, was nog minderjarig, en Floris V was, tot ergernis van de Zeeuws

edelen, kennelijk *niet* bereid een der aanzienlijke Zeeuws Heeren met het Burggraafschap van Zeeland te belasten. *Wolfert van Borselen*, die zich, mèt zijn geslacht, op 30 oktober 1290 met Floris V verzoend had, schijnt er een ernstige "gooi" naar gedaan te hebben. - Wellicht heeft het geslacht *Van Cats*, dat zich zeer waarschijnlijk *niet* met Floris had verzoend, zie: HENRI OBREEN, a.w., bladz. 141, ook iets dergelijks voor ogen gezweefd; - vanwaar anders die kostbare stichting *in Den Briel*? -

Hoe het zijn moge: nà de gewelddadige dood van Floris V probeerde *Wolfert van Borselen* z'n doel te bereiken langs andere en meer legitieme weg: hij trouwde met de weduwe (douairière) Van Voorne, Cathérine de Durbuy, en huwelijkte zijn dochter *Heylewylf* uit aan de kortgeleden meerderjarig-geworden Geerard van Voorne, zie dr HENRI OBREEN, "De Heeren van Voorne" (Overdruk uit het maandblad "De Nederlandsche Leeuw", 1928, bladz.11) "Tu felix Borselen, nube!" zal hij gedacht hebben, - (vrij naar Ovidius "Heroides" "Bella gerant alii. Protesilaus amet")

Het mocht echter alles niet baten, want op 1 augustus 1299 werd *Wolfert van Borselen* te Delft vermoord ("gelynch").

Wanneer we dan ook in 1302 vernemen dat *Wolfert*-, Florens-, en Jan van Borselen --- mèt de heeren Henrik Buffel (Tholen), Hendrik van Zoutelande, Niclaes van Cats jr., Raes van Borselen, e.a. --- aan Vlaams zijde meestrijden in den oorlog met Frankrijk, dan is met die *Wolfert Wulfert van Borselen de jonge* bedoeld.

En hoe was het nu met onze JAN VAN RENESSE gesteld? Bij den zgn. "zoen van Biervliet" op 11 juni 1290, tussen Floris V en zijn' schoonvader Gwijde van Vlaanderen, was onder meer bepaald: dat de Graaf van Vlaanderen *leenheer* zou *blijven* van het huis Renesse met de daaraan palende 100 gemeten land. Bovendien verzoende hij zich op 7 februari 1291 -- (min of meer noodgedwongen, want Floris had hem te Geertruidenberg, *uit wraak*, gevangen gezet) -- met Floris. Toen dan ook kort daarna de Borselen's en de Cat's, e.a., weer openlijk in verzet kwamen, deed Jan van Renesse -- steeds een man van eer en z'n woord getrouw (al was hem dat eigenlijk afgeperst!) -- daaraan *niet* mee! Hij bleef *neutraal* en kón dat ook doen, omdat hij leenman van de graaf van Vlaanderen was, en gebleven was. Melis Stoke zegt dan ook met het oog hierop van hem:

" Maer heer Jan van Renisse
maecte sinen pays ghewisse. "

Tot nu toe hebben wij niets kunnen vinden, dat ook maar eenigszins een motief zou kunnen zijn om Jan van Renesse geen "Heer in 't (maatschappelijk) verkeer" te noemen. - We zullen het ook verder niet kunnen vinden. Integendeel! -

En Floris V? Wel, op 9 januari 1295 reeds had Floris V met de Frans koning Philippe le Bel een "aanvallend en verdedigend

verbond" gesloten, waarbij de Henegouwer, Jean d'Avennes als bemiddelaar was opgetreden en Floris bezwiken was voor het Frans goud, zie: H. VAN WERVEKE, "Vlaanderens Vrijheidsoorlog" (in: *Alg. Geschiedenis der Nederlanden*, dl II, bladz. 322-323).

Omgekocht! - Hij verbrak daarmee z'n bondgenootschap met Engeland. Hierover schreef wijlen prof. mr. M. S. POLS (1831-1897) destijds : Mr. M. S. POLS, "Graaf Jan I van Holland" (in: *Bei dragen v. Vaderl. Gesch. en Oudheidk.*, 3de reeks, X, bladz. 17 (2de nummering)

'Volgens de verklaring reeds van zijn tijdgenoten was dit verbond de oorzaak van zijn dood, en er bestaat alle grond dit oordeel over te nemen. - Voor zo ver men kan oordelen, was het een misgreep en is het moeilijk te rechtvaardigen, terwijl het de positie van Floris zeer gevaarlijk maakte".

Floris had zich dus door de agressieve Frans koning (tegen betaling) laten vinden voor diens "Einkreisungs-Politik" (om het eens op z'n Duits te zeggen) ten opzichte van Vlaanderen.

Vlaanderen zat dus "in de tang" : Frankrijk en Henegouwen aan de eene zijde, het graafschap Holland aan de andere zijde, met de dubieuze barrière Zeeland er tusschen.

In de zomer van 1296 ontbood de koning van Frankrijk de oude graaf Gwijde naar Parijs, zgn. om zich te verantwoorden aangaande klachten die bij de koning waren binnengekomen vanwege groepen regenten uit de steden Gent (de befaamde XXXIX), Brugge en Dowai (= het huidige Douai in Vlaanderen-gallicant, destijds een van de zuidelijkste steden van het graafschap Vlaanderen.) - Gwijde die meende (zo als zijn recht was) voor een *Hof van Pairs*, zijns gelijken, te zullen "terechtstaan" en zich te mogen verdedigen, zag zich "veroordeeld" door het Parlement van Parijs, een college van door de koning benoemde "legisten" en ogdendienaars. - Hij werd ten zeerste vernederd en gekleineerd, werd in alles in het ongelijk gesteld, moest aan de koning het bezit en de jurisdictie van vijf Vlaams steden "teruggeven" (zo als men het noemde), waarop de koning, "genadiglijk", hem de beschikking over het graafschap "terug gaf", met uitzondering van de stad Gent nochtans. dr LEO DELFOS, "Het Avontuur van de Liebaards", (Tielt, 1952), bladz. 86 en 87. En toen mocht de oude sukkelaar (aan één voet mank, sedert jaren) naar Vlaanderen terugke ren. - Maar de koning stuurde "ruwaards" of koninklijke commissarissen hem achterna -- o.a. naar Dowai en naar Brugge -- om er "de lakens uit te de len".

Op 27 juni 1296 was -- zo als ieder schoolkind bij ons weet -- Floris V (dien men naar Engeland had willen uitleveren) door een aantal samengezworenen bij Muiderberg gedood.

Nu beweert Melis Stoke wel : dat sommige personen, waaronder Jan van Renesse, van de samenzwering afgeweten hebben, maar Melis Stoke is volstrekt geen betrouwbaar getuige in dezen, - het blijkt ook uit geen enkel document uit die tijd, - en terecht zegt *Busken Huet* van hem : ". . . dat Stoke's doorzicht nooit op de hoogte van Stokes's letterkundige verdiensten geweest is" C.d. *BUSKEN HUET*, "Het Land van Rem-

brand" (*Haarlem, 5e druk*) bladz. 145. Trouwens wat zegt "af weten van"? En wáárvan? -- Dat Floris V óók in het noorden zich onder de edelen vele vijanden had gemaakt? -- Dat wist iedereen wel, ook Floris zèlf wist het maar al te goed. Maar dat hij -- door onvoorziene omstandigheden -- gedood zou worden, dat wist niemand, ook de samenzeeders zelf niet. En dat hij gevangen zou gaan genomen worden, ...dat hadder de enkele samenzweerders heel geheim en voor zich gehouden.

De dood van zijn bondgenoot in het noorden was voor de Fransche koning misschien, tijdelijk, een kleine teleurstelling, veel kon het voor hem toch niet betekenen; want hij begon Vlaanderen reeds aardig in z'n greep te krijgen, en steunde daarbij op de "*Leliaerts*" in het land zelve. - En Philippe le Bel ging rustig door met aan Gwijde allerlei onredelijke *bevelen* te geven en *eis* te stellen en toen Gwijde er niet snel genoeg op reageerde liet hij hem in november ten tweede male voor het Parlement van Parijs dagen. Toen Gwijde, tergensmoede, daar niet aan voldeed, greep de koning een onbeduidend voorvalletje (twee in beslag genomen zakken wol door Gwijde's ambtenaren) aan, om geheel Vlaanderen ("*toute la terre*") onder sequester te stellen en de graaf te verbieden er nog verder gezag uit te oefenen! Er kwamen zelfs twee Frans afgevaardigden bij de graaf op 't kasteel van Wynendale, die hem formeel arrest aanzegden: als gevangene van de koning in het Châtelet te Parijs.

De graaf liet verstek gaan in Parijs, deed een beroep op de Paus, verstond zich met de koning van Engeland en "*verzette de Wet*" te Brugge en te Gent. -

Toen brak in 1297 de oorlog uit, en het Frans leger viel brandend, moordend en verkrachtend het arme land binnen.

Het drama nadert nu snel z'n ontknoping. Even, *in vogelvlucht*, nog een paar gebeurtenissen, die men moet weten om wat er op volgt te kunnen begrijpen. De koning van Engeland komt -- met een veel te geringe macht -- Vlaanderen te hulp. - Wegens moeilijkheden in zijn eigen rijk vertrekt hij weer. De Paus bewerkt een wapenstilstand tuss en Engeland en Frankrijk. De jongeling Jan I van Holland, "een schuwe schaduw", zoon van de vermoorde Floris V, en kleinzoon van moederszijde van Gwijde van Vlaanderen, was door de oude Wolfert van Borselen naar *Biervliet* afgevaardigd en komt daar met zijn grootvader overeen, *LEO DELFOS, a.w. bladz. 134 en 135. Deze overeenkomst is op 27 maart 1299 (nieuwe stijl) tot stand gekomen. Als getuigen fungeerden o.a. Wulfart van Borselen, Florens van Borselen, monseugn. Jan van Cruninge, Nicolaes van Cats, Henric Buffel, Hendrik van Zoutelande, - allen ridders; en óók o.a. Geeraerd van Voorne, edelknaap. -*

In zijn bevestigingsbrief verwijst de jonge graaf Jan van Holland naar zekere brieven op dit verdrag betrekking hebbende. - Het was dus een aangekleed verdrag; "selon certaines lettres données sur ce point", zegt De St.-Genois, dat hij, voor den gans duur van den oorlog met Frankrijk, een hulpleger van 10.000 man voetvolk en 500 ruiters ter

beschikking van grootvader zou stellen; waartegenover grootvader dan bereid zou zijn *ten gunste van zijn' kleinzoon Jan van Holland en diens (toekomstige) RECHTSTREEKSE NAKOMELINGEN*, afstand te doen van de Vlaams leenheerlijke rechten op de vijf Zeeuws eilanden (waarmede Zeeland bewesten-Schelde zal gemeend zijn) --

zie : "*Inventaire analytique des Chartes des Comtes de Flandre*", uitgave door de St.-Genois, dl I (Gent, 1843) no 1001, p. 290;
oók : "*Inventaire-sommaire des Archives du département du Nord, Archives Civiles*" série B.I, (Rijsel, 1865), p. 247. -
Let op dat "*rechtstreeks nakomelingen*". -

Vlaanderen leek toen (een oogenblik maar) in de rug gedekt. Maar er kwam niets van. - Dadelijk na de moord op de ouden Wolfert van Borselen, die immers zooveel als voogd (mombler) over de knaap Jan was, *GOSSES & JAPIKSE*, "*Handboek tot de Staatkundige Geschiedenis van Nederland*", spreekt van een "*soort acte van consulentschap*", die eigenlijk een overdracht van het bewind inhield. - En voorts : dat Wolfert van Borselen, door een intrigue, Jan van Renesse onmogelijk had gemaakt, en uit het land verwijderd had, (zo als we reeds zagen : op 1 augustus 1299, te Delft), kwam haastig *Jean d'Avesnes*, oom van de jongeling, uit Henegouwen naar Middelburg; 15 september is hij in Zierikzee; vond steun bij de steden (Middelburg en Zierikzee zonder twijfel) en werd de feitelijke regent van het graafschap Holland c.a. -- En reeds op 10 november 1299 overleed het jonge graafje te Haarlem, tengevolge van dysenterie. Met hem eindigt het Hollands Huis. En Vlaanderen zat weer in de tang gekneld.

Jan van Avesnes, op weg naar de Frans koning, komt spoorlags weer naar het noorden terug, en is 29 november wêér in Middelburg en 7 en 8 december wêér in Zierikzee.

zie: dr. HENRI OBREEN, "*Itinerarium van Jan van Avesnes*" (in "*Bijdragen en Mededelingen*" van het Historisch Genootschap, dl 47, 1926), bladz. 230.

Het liep de oude Gwijde allemaal tegen; en de "Royalen", zooals de Frans en en hun adhaerenten werden genoemd, laptten ook de Pauselijke bul van Bonifacius, "*Dudum inter carissimum*", waarbij de Paus had verordend dat in Vlaanderen de zaken "in statu quo" moesten blijven tot dat hij over het protest van de Graaf van Vlaanderen zou hebben beslist, -- ik zeg: dat laptten de Franse oók aan hun laarzen. - In den winter van 1299 op 1300 voelde de oude graaf zich, met zijn vijf en zeventig jaren, ook niet meer in staat om als leider nog een laatste krachtproef te kunnen verduren; en met Driekoningen 1300 zou de oorlog weer beginnen, na afloop van het bestand (dat Paus Bonifacius verlengd had willen zien), weshalve hij besloot afstand van de regering te doen en het bewind in handen te leggen van zijn' zoon *Robrecht van Bethune*. Deze overdracht vond dan op 3 nov. 1299 te Oudenaarde plaats, voor een vergadering van vertegenwoordigers van de

ridderschap, der steden en der geestelijkheid. Vervolgens trok de oude graaf zich terug in zijn kasteel te Rupelmonde, - maar onderweg daarheen gaf hij -- als een laatste symbool van het afgestane gezag -- zijn zwaard en zijn wapenrok over aan de Heer van Moerzeke, een ridder uit het gebied van het grafelijk zonneleen Dendermonde, waar noch de Franse kroon noch ook de Duits Rooms-Koning enig leenroerig recht bezat. ---

We zullen het verder kort maken, want dit is nog allemaal "hors d'oeuvre" geweest tot onze hoofdschotel, de slag bij Kortrijk 11 juli 1302. - De Franse koning stuurt zijn' broeder *Charles de Valois* met een groot leger Vlaanderen binnen; en de ene stad voor de andere na wordt overmeesterd, soms na heldhaftige weerstand. (Damme b.v.) De nog overeind staande Vlaamse bolwerken Ieper en Gent met hun vooruitgeschoven stellingen Deinze, Oudenaarde, Kassel, konden het nog wel een tijd uithouden, maar kans op ontzet was er niet meer. Charles de Valois stelt dan aan Robrecht van Bethune voor, zijn onderwerping aan de koning van Frankrijk persoonlijk te gaan aanbieden; Valois garandeert dat hij "hoofs" zal worden behandeld, zonder opsluiting en zonder druk van banden.

Robrecht van Bethune besluit daartoe, en zijn oude vader Gwijde besluit mede te gaan met een gevolg van een 20-tal edellieden. Een oude Vlaamse chronyck "*Ancienne Chronique de Flandre*", publiée par Denis Sauvage, 1562, vertelt: "De graaf werd in een sterke toren opgesloten, die zo gebouwd was, dat men van buitenaf hem kon gadeslaan. En daarover voelde hij dikwijls zo 'n grote schaamte dat hij liever dood had willen zijn, want hij was al zō oud zijn haren waren grijs". - Kortom: zielig! - Laat ons hopen dat het bericht uit die ouden tijd overdrijft. -

Het jaar daarop, 1301, bezoekt Philippe le Bel ("de Munte Schroder") in gezelschap van de koningin en een groot gevolg zijn nieuwewingewest, dat hij tot kroondomein verklaarde. - De stoet trok via Dowaaï (=Douai), Rijsel, Doornik, Kortrijk, Petegem, naar Gent. Van daar via Aardenburg naar Brugge. - Daardoen zich de eerste, ernstige, verzetsverschijnselen voor. De Leliaerts (de Frans gezinde partij, zoals ge U herinnert) had allerlei feestelijkheden georganiseerd, zo als te voren in Gent ook was geschied; maar het volk op de weg en op de Grootte Markt bleef "stom", zonder één kreet van welkom of "vivat". De Liebaerts of Klauwaerts zullen in 't geheim het vuurtje wel aangewakkerd hebben; en de overlevering weet te vertellen dat de koningin (Johanna van Navarra) geprikkelde, op een gegeven moment zich liet ontvallen: "Ik dacht hier alléén koningin te zijn en ik zie er wel een zeshonderd rondom mij!" - "Ook is het denkbaar", zegt dr Leo Delfos, *LEO DELFOS, "Het avontuur van de Liebaards"*, (Tielt, 1952), bladz. 167, "dat enkele Brugse schonen, op de tribune of aan tafel, niet nalieten hun zangerig Brugs *Dietsch* onder elkaar te spreken, en er bij gichelden," hetgeen de koningin oök niet aanstond. In elk geval moet zij duidelijk gevoeld hebben dat ze hier niet in een

Franse provincie vertoefde. -

Terwijl de koninklijke stoet nog te Ieperen vertoeft, brengt een koerier op 16 juni 1301 de mare dat de Klauwaerts "Het Steen" te Brugge, 's Konings gevangenhuis, hadden opengebroken en er Pieter de Coninc en 25 hoofdmannen der ambachten, die er door de koninklijke baljuw Pierre de Broeucq, in waren opgesloten, stellig als gijzelaars, uit hadden bevrijd. --- Dit was, volgens de Royalen, niet minder dan een geval van "laesa maiestatis", majesteitsschennis, en Philippe le Bel was er niet alleen hevig verontwaardigd over, maar hij gevoelde zich nu ook niet zo veilig meer; en hij vertrok haastiglijk met de zijnen uit Ieperen naar het plaatsje Erkingem, bezuiden de Leie, en vandaar met een grote omweg naar Parijs. Ofschoon zijn program nog niet was afgewerkt! *

PIETER DE CONINC! -Hedendaags historie-schrijvers hebben hem maar al te vaak voorgesteld als een proletarische volksmenner, aan het hoofd van groepen sociaal-misdeelden in opstand tegen de bevoorrechte klassen. Niets wijst daarop in de getuigenissen van tijdgenoten. Integendeel : men krijgt veeleer de indruk dat Pieter de Coninc (over Jan Breydel spreek ik niet, want dat is een semi-legendarische figuur!) *De naam van JAN BREYDEL wordt pas voor 't eerst genoemd bij het beleg en de inneming van het grafelijk kasteel te Male, waar de Brugs Leliaerts hun geldkisten in veiligheid hadden gebracht. - Volgens de jongste inzichten in Vlaanderen staat hij feitelijk ten onrechte op dezelfde hoogte met Pieter de Coninc, op den sokkel van het standbeeld te Brugge. (zie : LEO DELFOS, a.w. bladz. 221)* een niet-onbemiddelde weversbaas was, een kleine "zelfstandige" zouden wij tegenwoordig zeggen; misschien zelfs meer "drapier" dan weversbaas. In elk geval was een dochter van den volksheld getrouwd met Pauwels van Langemarck, een van de rijke burgers uit de stand der derde vermogensklasse. - (tusschen 1000,-- en 2000,-- £) zie : LEO DELFOS, a.w. bladz. 172)

*

WE krijgen dan nu een bijkans Oud-Testamentisch intermezzo. De jonge WILLEM VAN GULIK (een kleinzoon van den ouden Graaf Gwijde), die in 1300 naar Bologna in Italië studeerde en in 1301 proost aan de St.-Servaas-kerk te Maastricht was geworden, had zich eind april 1302 met een klein geleide ridders en knapen uit het Maasland naar Vlaanderen opgemaakt om de Liebaerts te hulp te komen en het verzet te helpen organiseren; hij trok onderweg naar het kasteel van Moerzeke, waar sedert 1299 zijn grootvaders *zwaard* en schild bewaard werden, "Ende seide: *Hi woud'oe selve dragen.* DIE TYD ES COMEN!" Niettegenstaande bezwaren van de oude kasteelheer ("Ghi sult Uwen oom"--(Robrecht van Bethune, die immers in Fransche handen was)--"doen ontlieden . . .") kreeg, of nam, hij de wapenrusting mede, en daarmee trok hij begin mei triomfantelijk Brugge binnen. Hij werd er tot "ruwaert" aangesteld, en hetzelfde gebeurde te Aardenburg.

Wie denkt bij deze gebeurtenis niet aan 1 *Samuel* 21 : 9, (als David moeste vluchten voor Sa-ul den tyran ... en hij kwam te Nob tot de priester Achimélech) "Toen zeide de priester: Het zwaard van Goliath de Filistijn, welke gij versloegt in het Eikendal, zie, dat is hier, gewonden in een kleed, achter de efod: indien gij u dat nemen wilt, zo neem het. En David zeide: Daar is zijnsgelijke niet, *geef het mij*". Intussen was ook nog een andere zoon van den ouden graaf, van het Naamse uit Vlaanderen te hulp gesnel: *Gwijde*, bijgenaamd VAN NAMEN, *tweede zoon uit het huwelijk van Gwijde van Dampierre en Isabella van Luxemburg*. - "Quant á l'appellation de Gui ou Guyot de Namur que les chartes et documents lui réservent souvent, elle fut une simple qualification familière ou distinctive, sans rapport, semble-t-il, avec ses possessions du Namurois -- dont la principale consistait dans la terre et le château de Faing ou de Montaigle" zie MICHEL HUISMAN, "*Guiot de Namur*", *notes biographiques* (in : "*Mélanges Paul Fredericq*", Brussel 1904, bladz. 233). Het is dus uitsluitend ter onderscheiding van de oude *Gwijde* van Vlaanderen dat deze jongere zoon "in de wandeling" meestentijds *Gwijde* van Namen wordt geheten..

Ook hij wordt te Brugge met gejuich door het volk ontvangen, de straten waren met grasstrooisel bedekt en de klok van het Belfort luidde als voor een zegepraal. - In Gent rommelde het ook. -

Maar dan komt de Franse landvoogd JACQUES DE CHATILLON met een krijgsmacht uit Zuid-Vlaanderen opzetten, om Brugge en Gent te tuchtigen. De listige Franse kanselier PIERRE FLOTE, die óók meekwam, weet door verdeeldheid te Gent die stad tot toegeven te bewegen. - Brugge wordt militair bezet. - *Pieter de Coninc duikt onder*. - De meeste Liebaerds wijken ook haastig uit. Willem van Gulik en *Gwijde junior* hebben zich in de streek van de Vier Ambachten teruggetrokken. waar zij stellig reeds contact opnamen met de uitgeweken Zeeuwse edelen..

Dan als een "*coup de foudre*" : 18 mei 1302 de "*Brugse Metten*". - De geschiedenis van de *Brugse Metten* is bekend genoeg dan dat zij hier uitgebreid herhaald zou moeten worden. Tegen het ochtendkrieken dringt *Zeger van Gent* met 60 ruiters en ridder *Willem van Boenheim* en een aantal uitgeweken Liebaerts over de gedeeltelijk gedempte wallen en door de half-afgebroken stadspoorten de stad Brugge binnen. Het wachtwoord was "*Schild ende vriend!*" - Wie denkt hierbij niet onmiddellijk aan de woorden uit ons "*Wilhelmus*": "*Mijn schild ende betrouwen Syt ghij o Godt, mijn Heer!*" - *Vriend, betrouwen, toeverlaat*, het heeft ál dezelfde gevoelswaarde. En het is ál ontleend aan *Psalm* 18, waarvan men de woorden óók vindt bij 2 *Samuel* 22. - Vechtend baanden zij zich een weg door de nauwe straten, en steeds meer Bruggelingen sloten er zich bij aan. De Franse maarschalk *Gauthier de Sapaingnies*, gewaarschuwd, trachtte de ruitery op de Groote Markt in 't gelid te scharen. "*Maar*", vertelt een Franse tijdgenoot, *Guiart*, GUILLAUME GUIART, "*La branche des royaus lingnages*" (*geschreven tusschen 1306-1307, door een burger uit Orléans, gepubliceerd in: "Recueil des historiens des Gaules et de la France", dl XXII, Parijs, 1865*) "de vrouwen bleven niet achter, maar

op de gaanderijen geschaard, gooiden ze van uit vensters: balken, palen zware vizels, emmers, stoelen en tafels, - die de paarden verhinderden voort te gaan en die dan op hol sloegen - en ook de ruiters troffen en buiten gevecht stelden". -

Châtillon en Pierre Flote ontyluchtten te paard de stad. - De Royalen lieten een 120 do den en een + 100-tal gevangenen in Brugge achter, onder de laatsten een 20-tal LeTiaertsche edelen, zie DE BRUGSCHE STADSREKENING UIT 1302 (als "*Le compte communal de la ville de Bruges, mai 1302 - février 1303*", uitgeg. door JULES COLENS, 1886, in "*Annales de la Soc.d'Emulation*", dl XXXVI).

De koning van Frankrijk was "des duivels", toen hij van de "Brugs Metten" lucht kreeq. - Hij "mobiliseerde", en Vlaanderen deed evenzo Vijf dagen na de *Brugse Metten* kwamen WILLEM VAN GULIK en PIETER DE CONINC in Brugge terug, alwaar zij door het volk juichend werden begroet. De stad Brugge organiseerde ook de finantiën voor den a.s. veldtocht, daarbij ruimschoots geholpen door de geestelijkheid, de patriciërs en de rijke burgers. Want er moesten hulpstroepen in dienst worden genomen. Zoo trokken afgevaardigden van Brugge -- Zeger van Gent, de baljuw Uten Broecke, en de patriciër Willem de Reepere -- naar Hulst, om de *Zeeuwse edelen*, die hier als ballingen leefden, aan te zoeken om met de Liebaerts de strijd tegen de Royalen en tegen den graaf van Holland-Henegouwen (Avesnes!) te helpen aanbinden. - zie *Brugs stadsrekening uit 1302 (a.w., 202)*

Het is bekend, dat de *Zeeuwse edelen* aan den oproep gevolg hebben gegeven, -- maar wie van hen, behalve Jan van Renesse en Hendrik- en Ywein van Cruninghe en Michiel van Coudekerke (de laatste m.i. ook uit Zeeland n.l. van Walcheren), van wie het vast staat dat zij aan den slag bij Kortrijk hebben deelgenomen, streden oök te Kortrijk in de Vlaamse gelederen mee? - Er is sprake van dat Jan van Renesse er pas een paar dagen vóór den slag van 11 juli in slaagde, met een contingent Zeeuwen van 400 man (maar dit getal lijkt mij geflatteerd!), ter beschikking te zijn gekomen, zie "*Ancienne Chronique de Flandre*" (a.w., 378) -- Er bestaat daaromtrent geen eenstemmigheid, en wij citeren nu een stuk uit het magistrale werk van dr J.F.Verbruggen, "De slag der Guldensporen": J.F.VERBRUGGEN, a.w. bladz. 232.

"Moeten wij de edellieden, vermeld in de hotelrekeningen en de stadsrekeningen, nog de ridders uit Zeeland voegen : namelijk Floris-, Raes-, en Wolfert van Borselen, Hendrik Buffel, Hendrik- en Wolfert van Zoutelande, Niklaes van Cats, Jan Mulard, en hun edelknapen? - We zijn van mening dat deze edellieden niet meegestreden hebben. (n.l. niet te Kortrijk meegestreden hebben. - S./-). De (Gentse; minderbroeder zegt inderdaad, dat een deel (cursiveering van ons.S./-) der Zeeuwen niet heeft deelgenomen aan de expeditie, zie "*Annales Gandenses*", p. 50-51; "*multi ipsorum, non omnes*".

Daarbij moet nog gevoegd worden dat al deze edelen, -- Renesse met zijn gevolg uitgezonderd -- vermeld worden in verband met de uitgaven om het Zwin te bewaken. - Later worden zij uitdrukkelijk vermeld in

verband met hun deelneming aan de tocht naar Dowaaï. In augustus 1302. - Zie : mijn "Bezoek aan Dowaaï" (in "Notre Flandre-Zuid-Vlaams Heem", jg. 10, no. 1, 1962, bladz. 5) — Indien ze meegestreden hadden te Kortrijk, zouden zij daar eveneens in een post geciteerd zijn, net als Jan van Renesse. Men mag trouwens niet uit het oog verliezen, dat Renesse en het geslacht der Borselen's vijandig tegenover elkaar stonden".

'ot zo ver dr Verbruggen. - Zijn laatste argument lijkt mij trouwens wak. Want ten eerste hebben we hier te doen met de *jonge* Wolfert van Borselen -- de oude Wolfert was immers, zo als we zagen, in 1299 te velt "gelyocht" -- en ten tweede : *als* er inderdaad nog steeds vindschap bestond tusschen Jan van Renesse enerzijds en het {ganse} geslacht Van Borselen anderzijds (dus oók met Floris--, Raes--, en Wolfert jr) wel, ... dan zullen we toch aan de versregels van HEINRICH HEINE, in zo 'n geval, kunnen denken :

Seltens habt ihr mich verstanden, Seltens auch verstand ich euch; Nur wenn wir im Kót uns fanden, So verstanden wir uns gleich!"

n al die uitgeweken Zeeuwse edelen en knapen zaten met elkaar gelijk "in de purée". - ("In de stront", zegt Heine.)

ast staat intussen omstotelijk dat de bloem van de Zeeuws del aan de *goede* zijde -- n.l. aan de zijde van de *Diets* zaak, -- eegedaan heeft in de strijd tegen het Fransche imperialisme en de ultureele "annexion des cerveaux". - Of dat nu was te Kortrijk, of aan et Zwin ter beveiliging van Brugge; dat is om het even! --

n evenzeer staat het vast: dat JAN VAN RENESSE -- oók volgens het militair-deskundig oordeel van dr Verbruggen -- (ik citeer:) "tenslotte *de leiding van den slag* (der Guldensporen) *in handen heeft*". VERBRUGGEN, .w., bladz. 139.-

Van der Schelde te Zeewaert-in, Zoo kwam 't al te hulp den Grave, Elck met een gepinden stave", zegt de "Spieghele Historiael". Ja, wis : *van der Schelde te zeewaert-in*.

* * *

d E UITZENDING VAN L.S.K.-PERSONEEL NAAR NEDERLANDS-INDIË, door P.C.Boer.

uni 1946 arriveerden op Woensdrecht plm 25 voor het grootste deel pas ebrevetteerde in Engeland opgeleide vliegers, bestemd voor een naar ed. Indië uit te zenden Artillerie Verkenningsafdeling. Bij het zg. nr 1 efen ARVA kregen ze op Woensdrecht een opleiding tot artillerieschutter, waarna ze werden overgeplaatst naar het LSK-Kamp Ypenburg. Daar werd op 1 augustus 1946 de nr 1 ARVA opgericht onder commando van LTZ l Collee. Eind augustus was het squadron gereed voor de uitzending en waren 169 man van 1 ARVA ondergebracht in de barakken op het B-Kamp van Ypenburg, wachtend op transport naar Indië. Op 16 oktober '46 begon het oltallige squadron o.l.v. nu Kapt v l Collee na het s.s. Volendam aan e lange oncomfortabele reis (in totaal waren er 2300 man aan boord!)

Op 12 november kwam het squadron in Priokaan, waarna het tijdelijk werd ondergebracht te Batavia. De vliegers werden ingedeeld als tweede vlieger bij de transportsquadrons van ML/KNIL terwijl het technische personeel bij diverse ML-onderdelen werd gedetacheerd. Het wachten was op de vrachtboten met materiaal, dat rechtsreeks uit Engeland verscheept zou worden. Begin januari '47 arriveerde alles, van Auster-vliegtuigen tot en met voertuigen, waarna op Tjililitan werd begonnen met het monteren van de Austers. Op 3 februari '47 ging het eerste toestel van 1 ARVA voor zijn eerste testvlucht de lucht in, met als vlieger Kapt van der Schatte Olivier en als passagier de technisch officier Elt B.J.Schulte. Helaas stortte het toestel tijdens deze eerste vlucht neer, waarbij beide inzittenden het leven verloren.

Na de opbouw van de vliegtuigen werd het squadron samengetrokken op Semplak, welk veld geheel door de LSK werd bezet. Mei '47 was men operationeel en werden de vier vliegtuigvluchten, A t/m D, gestationeerd op resp. Tandjong Priok, Semarang, Andir en Semplak. De squadronstaf en de onderhoudsafdeling bleef met de D-vlucht op Semplak. Als eerste taak kreeg het squadron (dat inmiddels was herdoopt tot 6 ARVA indachtig de traditie van het voormalige 6 Dutch Auster Squadron van de RAF) het doen uitvoeren van verkenningen voor de 7 december divisie. Met patrouilles opererend van strips verspreid over heel Java en o.a. op Bali maakte 6 ARVA de hele strijd in Ned. Indië, beide politionele acties, mee. Mei '49 werd het squadron gedeactiveerd, de sterkte van 6 ARVA was toen 242 man en in Ned. Indië had het squadron 20 man en 10 vliegtuigen verloren. Het eerste contingent vertrok mei '49 terug naar Nederland, waar het op 1 juni '49 aankwam. In januari '50 werd het squadron, dat toen nog 126 man telde, opgeheven. Het personeel keerde terug naar Nederland, de Austers werden overgedragen aan Indonesië.

De mensen van 1 ARVA vormden weliswaar de eerste LSK-eenheid, welke werd uitgezonden, doch niet het eerste LSK-personeel dat naar Indië vertrok. Mei '46 was reeds een eerste groep van 4 in Nederland opgeleide meteorologen betrokken, terwijl december '46 reeds 56 man meteorologisch personeel van de LSK was ingedeeld op de diverse ML/KNIL vliegvelden. Januari '47 bereikte het contingent meteopersoneel zijn grootste sterkte namelijk 80 man, welke sterkte gedurende 1948 werd gehandhaafd om in 1949 terug te lopen tot nul. De laatste groep keerde in juli '49 terug naar Nederland. In september '47 waren tevens drie luchtmacht-bewakingscompagniën compleet met scoutcars, bren carriers en jeeps uitgezonden, een maand later gevolgd door nog een vierde compagnie. Al deze troepen waren in Nederland opgeleid bij het Commando Luchtvaarttroepen en kwamen resp. sept. en oct. '47 met de "Kota Inten" en de "Sloterdijk" aan te Priok. Op 25 september werden de eerste drie compagnieën met een plechtige ceremonie overgedragen aan de commandant ML door de speciaal hiervoor uit Nederland overgekomen C-CLVT lt Kol J.L.Zegers.

In 1948 werden de compagniën aangevuld tot ca 520 man, terwijl in juni '49 de sterkte was opgelopen tot 633 man. Juli '49 begon ook hier de afbraak, aanvullingsdetachementen kwamen niet meer en het eerste personeel begon te repatriëren. Februari '50 werden de eenheden ontbonden om op 2 maart '50 te repatriëren. Ook technisch- en verbindingspersoneel werd in afzonderlijke detachementen uitgezonden naar Ned. Indië, waar het personeel werd opgesplitst over de diverse ML/KNIL onderdelen. In 1947 bestond deze categorie personeel uit 38 man, welk aantal opliep tot 760 man ultimo 1948 en maar liefst 1811 man ultimo 1949. Gedurende 1950 keerde dit personeel geleidelijk terug.

Het tweede en laatste vliegende squadron dat door de LSK werd uitgezonden was de 322 JAVA, welke eenheid per KB van 27 sept. '46 werd opgericht. Het personeel voor het squadron arriveerde voor het grootste deel gedurende 1947 (de in Engeland opgeleide vliegers en technici) en werd voorlopig ingedeeld bij de Jachtvliegschool op Twenthe, waar de vliegers hun operationele training op de Spitfire IX kregen. Pas augustus 1947 werd de 322e Jachtvliegtuig Afdeling als zelfstandige eenheid op Twenthe geformeerd en nam de commandant Maj. W.M. van den Bosch (tot dan commandant JVS tevens 322 JAVA) daadwerkelijk het commando op zich. Op 10 september '47 schepte het toen 183 man tellende squadron zich in op de "Sloterdijk", welk schip 7 oktober Tandjong Priok bereikte. De vliegers van 322 werden getacheerd bij de ML-transport squadrons en een deel van de technici werd gedetacheerd bij technische squadrons van de ML, voornamelijk op Andir. Een T.D. ploeg van 36 man begon 23 oktober op Kalidjati met de opbouw van de 20 Spitfire IX vliegtuigen, welke rechtstreeks uit Engeland waren verscheept. Geleidelijk werd het personeel nu samengetrokken op Kalidjati waar vandaan al 22 december '47 de A vlucht met 6 Spitfire werd overgeplaatst naar Kalibanteng. Op 19 maart '48 was de laatste "Spit" gereed en was 322 JAVA inmiddels met 2 vluchten van 6 Spitfires op Kalibanteng operationeel geworden. Vanaf dit bij Semarang gelegen vliegveld nam 322 o.a. met 685 sorties deel aan de tweede positionele actie. In 1948 was de sterkte van het squadron opgelopen tot ruim 300 man, welke sterkte werd gehandhaafd tot de repatriëring van het squadron. Het vliegen werd gestaakt op 1 september '49, waarna alleen nog Spitfires werden overgevlogen naar Andir om voor de terugreis naar Nederland te worden verpakt in kisten. Op 4 oktober vertrok het grootste deel van het personeel met de "Tabinta" uit Priok naar Nederland. Op 30 oktober '49 werd de 322 JAVA, waarvan zich toen nog ruim 70 man in Ned. Indië bevond, opgeheven. Het squadron liet slechts twee doden in Indië achter (overleden door resp. ziekte en een ongeval met een ML Dakota) en had vijf Spitfires verloren.

P.C. Boer

Correctie op "de F-104 G Super Starfighter van 322 squadron" uit het augustusnummer. Tot onze spijt zijn in dit artikel enkele drukfouten geslopen; onder Opmerkingen bij de tekeningen staat in de tweede regel "rood was de jachtkleurgroep...", dit laatste moet zijn jachtgroep kleur, achter Hunter 3 W-26 staat vermeld: "vloog als zodanig.", dit laatste moet zodanig zijn, achter Opmerking staat "...kleur van de andere zijde...", dit moet zijn de kleur van de onderzijde. Weggevalen is tenslotte dat de tekeningen zijn vervaardigd door de Heer van Oosterzee volgens gegevens van de schrijver van het artikel. In het artikel zelf moet in de eerste zin "officieel"; officieel zijn, in de tiende zin moet "de eerste 8", de eerste acht Super Starfighters zijn in de 21e zin moet "verongelukte", verongelukten zijn en in de 22e zin moet "squadronscommandant", squadroncommandant zijn.

STUDIEAFDELING MILITAIRE FOLKLORE.

TIPS VOOR BELANGSTELLENDE IN SQUADRONEMBLEMEN, door L.Verhoeff.

Wanneer u in Londen bent, werkt u natuurlijk een aantal militaire "musts" af : het aflossen van de wacht bij Buckingham Palace, de Cenotaph in Parliament Street en het graf van Nelson in St.Paul's Cathedral. Maar gaat u ook eens kijken in de kerk van St.Clement Danes aan het Strand nabij Aldwych. Deze kerk ontleent zijn toenaam (ter onderscheiding van St.Clement's Eastcheap) aan het feit dat vroeger de Deense gemeenschap in Londen hier haar diensten hield en is verder beroemd om twee redenen : omdat een overbekend Engels kinderrijm aanvangt met de regels

Oranges and Lemons

Say the Bells of St. Clement's

en omdat het een militaire kerk is.

Bij de bombardementen op Londen in de Tweede Wereldoorlog werd de kerk vrijwel geheel verwoest, maar na de oorlog vond een zeer geslaagde herbouw plaats en werd zij bestemd tot kerk van de Royal Air Force. Veel merkwaardige luchtmachtzaken zijn hier te bewonderen; het meest opvallend is het feit, dat in de tegelvloer uitsparingen zijn gemaakt, waarin koperen plaatjes zijn ingelaten die de omtreksvorm van een Brits squadronemblem hebben. Sommige hiervan zijn "blank", maar andere vertonen werkelijke emblemen in hautrelief. Van alle squadrons en andere eenheden die deel uitmaken of deel uitmaakten van de R.A.F. zijn de emblemen aanwezig, ook die van de Nederlandse squadrons, die in de Tweede Wereldoorlog onderdelen waren van de R.A.F.: 320 en 322 Squadron, met respectievelijk een oranjeboom en een papegaai als heraldische figuur. Het zijn ettelijke honderden koperen emblemen, die

aansluiten bij een typisch Britse kerkelijke kunstvorm, namelijk de in koper ingelegde figuren in grafstenen, die men in veel kerken in Groot-Brittannië aantreft.

Wie de emblemen allemaal zou willen nalopen kan ik het boek aanbevelen van Ph.J.R.Moyes: *Bomber Squadrons of the R.A.F. and their Aircraft* waarom het betrokken embleem werd gekozen: een uitermate boeiende verzameling van merkwaardige naamsuitbeeldingen, bizarre woordspelingen, absurde symbolieken en heraldische waaghalzerij die uiteindelijk allemaal door koninklijke goedkeuring officieel zijn geworden.

De Amerikaanse squadronemblemten zijn te vinden in een uitgave van the National Geographic Society: *Insignia and decorations of the United States Armed Forces* (Washington, D.C., 1944). Dit boek geeft ruim achthonderd squadronemblemten, voor een deel met verklaringen. De zinspelingen zijn anders dan de Britse, minder poeder en oude kant en meer prairiestof en spijkerbroeken, zo te zeggen, maar ze zijn even boeiend.

Veel Duitse emblemen, helaas meestal zonder verklaring, zijn te vinden in de drie delen van Karl Ries: *Markierungen und Tarnanstriche der Luftwaffe im 2. Weltkrieg* (Finthen bei Mainz, 1963, 1965, 1966) (ook met Engelse tekst). Voor degenen die in de jaren 1940-1945 de luchtoorlog boven hun hoofden zagen uitvechten en de Duitse levensernst aan den lijve ondervonden is het een merkwaardige ervaring te moeten constateren dat de emblemen en beschilderingen van de "graue Piloten" in ludiek karakter niet onderdoen voor die van hun Anglo-Amerikaanse opponenten. Alleen de officiële goedkeuring van Goering ontbreekt eraan.

In alle genoemde boeken is verder heel veel merkwaardigs te vinden over beschilderingen van vliegtuigen, camouflage, identificatiemiddelen, mascottes, kreten, symbolen voor volbrachte missies en andere versieringen. In dit verband verdienen nog twee andere boeken aandacht. Het eerste is van Bruce Robertson: *Aircraft Camouflage and Markings 1907-1954* (Los Angeles, 1961), dat ook tal van hiervoor genoemde bijzonderheden geeft. Zeer merkwaardig zijn tenslotte twee pas verschenen deeltjes in de "Aircam"-serie, van R.Ward: *Sharkmouth* (deel 1: 1916-1945, deel 2: 1945-1970) (Canterbury, 1970), die beide enkele honderden foto's en tekeningen geven van vliegtuigen, die met haaietanden (soms ook bekken van tijgers, wespen, doodskoppen) waren beschilderd: een curieuze en uit folkloristisch oogpunt bijzonder belangwekkende collectie oorlogsbeschilderingen.

(N.B. De boekjes van Ries en Ward zijn te bestellen bij H. de Weerd, Middellaan 34 te Apeldoorn, telefoon 05760-52181)

STUDIEAFDELING MILITAIRE MUZIEK

Nieuwe Grammofoonplaten.

Het afgelopen jaar heeft, wat het buitenland betreft althans, weer een redelijk aantal nieuwe "militaire" platen opgeleverd. Gelukkig is ook een vaderlands nieuwtje te melden: op Polydor (Medium 2441.010, 30 cm LP stereo) is uitgebracht "12 Surinaamse marsen" gespeeld door de TRIS Kapel (Troepenmacht in Suriname). De titel is evenwel misleidend, daar er -naar mijn oordeel althans- maar één mars op voorkomt; de overige 11 nummers zijn stukken in caraïbische stijl, in sommige gevallen door een combo. Toch een aardige plaat, met op de hoes een kleurenfoto van de kapel, die op de Taptoe Delft 1969 zoveel succes had.

In Zweden verscheen op het exclusieve merk Swedish Society Discofil (SLT 33193) "Vaktparaden kommer" Kant 1 een "life" reportage van een aflossing van de wacht bij het koninklijk paleis te Stockholm, kant 2 een aantal Zweedse marsen. De kapel is in beide gevallen de Kungl.Svea Livgardes Musikkorps. Vooral kant 2 is niet geheel foutloos opgenomen, daar de bassen niet goed zijn geïntegreerd in het overige deel van het orkest. Discofil is te vergelijken met de Nederlandse MMS, en dus moeilijk verkrijgbaar; prijs ongeveer fl.20,--.

In 1969 werd in Zwitserland een LP gemaakt van het te Bern gehouden Internationales Militärmusikfestival. Een "life" opname van 9 verschillende kapellen, uit : Zwitserland (Armeespiel Bern), Italië (3. Reggimento Bersaglieri), Frankrijk (Fanfare de Cavalerie de la Garde Republicaine), West-Duitsland (Heeresmusikkorps 10), Oostenrijk (Militär-musik 2); Engeland (Grenadier Guards Band), Nederland (Marinierskapel) Canada (National Band of the Canadian Armed Forces) en de Verenigde Staten (33rd U.S. Army Band). Redelijk goede 30 cm stereo LP, met zeer gevarieerde inhoud. Het rammelen met kopjes etc. door het publiek tijdens de uitvoering is soms wel wat hinderlijk. De Marinierskapel brengt de Hollandse Rhapsodie van de Groot. Ik verkreeg de plaat LP 30-220 door het zenden van een bankbiljet van 20,-DM aan de vervoerdiger, TST Tonstudio Thun-Allmendingen, Zwitserland.

In Groot Brittannië worden steeds meer particuliere platen gemaakt, wat waarschijnlijk wordt bevorderd door de voortgaande opheffing en/of samenvoeging van regimenten die dan hun muzikale traditie bij het scheiden van de markt voor de eeuwigheid willen vastleggen. Zo verschenen: Jackson JRC-S 5121, Band of the Prince of Wales Own Regiment of Yorkshire, 30 cm LP Stereo;

Jackson JRC-S 5120, Band and Buglers of the Durham Light Infantry 30 cm LP stereo, met enige typische light inf.marsen;

LP 70006, Regimental Band of the Sherwood Foresters, 30 cm LP stereo;

LP 70005, Band, Pipes and Drums of the Royal Scots Greys, 30 cm LP stereo

en nog enige andere (O.a. Staffordshire Regt., Worcestershire Regt., Cheshire Regt., Tankregiment)

Op het commerciële vlak o.ä.:

*Music for Pleasure MFP 1314, Band of the Welch Regiment, 30 cm LP stereo
H.M.V. (Nippon) JV-2024S, Band of the Duke of Wellington Regiment; Scotia
SCO 1689, Band, Pipes and Drums of the Cameronians, 30cm LP mono; Sunshine
SUN 4 stereo, Band and Corps of Drums, the Royal Regiment; Pye GSGL 10446
Royal Artillery Band, 30 cm LP stereo.*

Ook in West-Duitsland bouwt men het enorme marsen-respertoire steeds verder uit, hoewel het zo langzamerhand onvermijdelijk is dat er veel doublures komen. Ik vermeld van de nieuwe platen:

Telefunken SDA 3500 T1-3, een cassette van 3 stereo LP's, door het Luftwaffenmusikkorps 1, "Traditions-Märsche aus deutsche Garnisonen, Potsdam, Königsberg und Hannover", waarop nog wel wat marsen voorkomen die nog niet eerder op de plaat zijn vastgelegd. Voortreffelijke serie, prijs fl. 33,--.

Philips 844.374 PY "Europäische Militärmärsche" door (afwisselend) Heeresmusikkorps 1, Heeresmusikkorps 6 en Musikkorps der 1. Panzergrana-dierdivision, met 12 marsen uit 12 verschillende landen. Uiteraard een aantal bekende (Yorkscher, Imperial Echoes, Sambre et Meuse) maar ook enige exclusieve zoals Vartan mars (Turkije), Ierse Armeemars (Rep. Ierland), Mars van het 1ste Infanterie Regiment (Portugal) en Venezia mars (Italië), Prijs fl. 18,50.

Tenslotte een plaat uit Joegoslavië, zij het ook niet gespeeld door een militair orkest: Weltstar Piccolo WP 14015 WL met 12 Joegoslavische marsen gespeeld door de Politiekapel van Ljubljana, LP stereo, prijs fl. 10,80. Zeer goed; in Nederland verkrijgbaar.

Voor de liefhebbers kan ik nog medelen dat het thans ook tot de mogelijkheden behoort platen uit de Sovjet-Unie te krijgen. De kwaliteit is redelijk (alles in mono), de prijs is (door invoerrechten) hoog. Ik ontvang o.a.

Melodiya 024825/26 "Marsen voor blaasorkest" door de kapel van het Ministerie van Defensie te Moskou (o.l.v. een generaal-majoor-directeur!) LP 30 cm;

Melodiya 00018549/50 "Marsen" door de kapel van de Militaire Akademie, Frunse; EP 33 toeren.

Te verkrijgen via de Engelse importeur Mr. N.W. Hartley, 41 Swanmore Road, Bournemouth.

Wellicht weet een onzer leden een manier om platen uit Bulgarije of Roemenie te krijgen? Ondergetekende houdt zich voor suggesties aanbevolen!

Mr. R.A. Schimmel
Merellaan 342 A
Capelle a/d IJssel

Boekbesprekingen

Overgenomen uit 'MARS IN CATHEDRA', orgaan van de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap.

900 dagen. Het Beleg van Leningrad 1941-1944,
door Harrison E. Salisbury, vertaling van W. van Mansius, 615 blz.: N. V. Koninklijke Uitgeverij J. J. Tijl, Zwolle, 1969. Prijs: f 24,90.

Van het lijvige boek „The 900 days, the siege of Leningrad” van Harrison E. Salisbury, Ruslandkennner en redacteur van The New York Times, is reeds in het jaar van uitgifte een Nederlandse vertaling verschenen. Het verslag van de zwaarste en langdurigste belegering aller tijden, tot nu toe nauwelijks bekend, is geen opgewekte lectuur doch geschiedkundig zeker belangrijk. Vooral ook omdat de schrijver tevens een beeld geeft van het voorspel van de operatie „Barbarossa”, de aanval die Hitler-Duitsland op 21 juni 1941 tegen Rusland lanceerde. Van dit voorspel de volgende details. Op 14 juni 1941 lichtte Hitler 45 leidende veldmaarschalken en generaals ter zake in. Adolf Heusinger was toen al generaal en toegevoegd aan veldmaarschalk Von Brauchitsch. In de nacht voorafgaande aan de aanval ontbood een beschonken Ribbentrop de Russische ambassadeur te Berlijn Dekanozow. De Russische leiders waren herhaaldelijk in bedekte termen gewaarschuwd door de Duitse ambassadeur te Moskou Von der Schulenburg en nadrukkelijk door hun eigen inlichtingendienst, waarin de spion Richard Sorge een belangrijke rol speelde. Desondanks – en zelfs nadat Sebastopol, Odessa en Libau waren gebombardeerd – geloofden de Russische leiders niet dat Duitsland werkelijk oorlog in de zin had. Men wilde dit niet geloven, hetgeen ook blijkt uit het verbod van Defensiecommissaris Timosjenko om artillerievuur op de Duitsers te openen toen zij in het Baltische Militaire District reeds 800 Russische bommenwerpers hadden vernietigd en hun opmars snel vorderde. Stalin was de eerste oorlogsweken als gevolg van een zenuwinstorting uitgeschakeld en het was Molotov die op 22 juni 1941 het volk voor het eerst in deze oorlog toesprak. Na de gevolgen van de zuiveringen in het Russische leger in de periode 1930-1940 te hebben beschreven (60% van de maarschalken, 85% van de legercommandanten en 60% van de overige generaals werd toen uitgeschakeld; een groot aantal daarvan werd ge-

liquideerd) beperkt de auteur zich tot de gebeurtenissen in en rondom Leningrad. Hoogste politieke leider was daar Stalin's kroonprins Zdzjanov, een flink en ambitieus man die in 1948 door zijn aartsvijand Malenkov werd geliquideerd. In het noordwesten van de SU was geen éénhoofdig commando; in het Baltische Militaire District voerde de incompetent generaal Koetzesnow (niet te verwarren met de wel bekwame Marinecommissaris en de eveneens bekwame plaatsvervanger van Zdzjanov, beiden dezelfde naam dragend) geheel geïsoleerd van het District Leningrad het bevel. Dit Baltische Militaire District was ingesteld na de inlijving van Estland, Letland en Litauen ter verdediging van de 500 km westwaarts verplaatste landsgrens. Onmiddellijk na het begin van het offensief van de Duitse Legergroep Noord onder Veldmaarschalk Ritter von Leeb koos Litauen de Duitse partij en werden ongeveer 100.000 Litauers ingelijfd in het Duitse leger. Kort daarop liep ook Letland over. De Russische vloot kon \pm 10 dagen na het uitbreken van de oorlog de Baltische havens nog juist voor aankomst van de Duitsers verlaten. Lange tijd heerste in Moskou zowel als in Leningrad grote verwarring. Wel werd in de Baltische staten incidenteel dapper weerstand geboden, doch over het algemeen was de verdediging daar chaotisch en van het begin af aan kansloos. Zdzjanov vormde op 27 juni te Leningrad een niet geuniformeerd „burgerleger”, het eerste in de SU, dat oorspronkelijk uit 15 divisies bestond, maar al gauw moest worden teruggebracht tot 7 divisies, omdat dit leger Leningrad's mankracht geheel uitputte. De eerste locatie waar Von Leeb tot staan kon worden gebracht was aan de rivier de Loega, een kleine 100 km ten westen van Leningrad, waar het voorbeeldige optreden van maarschalk Vorosjilow, die inmiddels met de verdediging van Leningrad was belast, inspirerend werkte. Reeds toen hadden de vele Russische nederlagen al een groot aantal executies van generaals tot gevolg gehad, ook al hadden deze hun orders strikt uitgevoerd. Het is niet uit te sluiten, dat de Loegalinie de uiteindelijke val van Leningrad heeft kunnen voorkomen. Op 8 augustus 1941, de dag dat Stalin in staat was het lande-

lijk opperbevel op zich te nemen, werd het gevaar voor Leningrad acuut, ook al omdat op die dag de Finnen op het Karelische front in het offensief gingen. De „stad van lafaards en patriotten, van oplichters en dapperen, van slechte militairen en aarzelande partijleiders” had geen extra voedselvoorraden aangelegd, doch er was tijd geweest om vele kinderen te evacueren richting Oeral. Begin september 1941 onderging de stad de eerste beschietingen en luchtbombardementen en medio september ontstond voedselschaarste. Op dit ogenblik beginnen de 900 dagen te tellen. Schromelijk tekort schoot de informatie van de bevolking; hierin kwam in feite nooit verbetering, ondanks de vele proclamaties die met eentonige regelmaat eindigen met: „. zal (zullen) onmiddellijk doodgeschoten worden”. Toch ging het leven in de stad de eerste maanden vrij geregeld door. Een voorbeeld daarvan; toen op 21 september 1941 de Duitsers zich voor Leningrad begonnen in te graven, begaven de verdedigers zich nog per stadstram naar het front. Kort daarna begon echter de eindeloos lijkende tijd van honger, koude en terreur. Op 12 september werd Vorosjilow – hem werd toch een te grote passiviteit verweten – afgelost door maarschalk Zjoekov, de „grootste ruziemaker van het Rode Leger”, die zeer agressief en rigoureuus optrad, getuige zijn steeds herhaalde order aan zijn troepen: „Val aan of sterf”. Zjoekov slaagde er inderdaad in de verdediging te organiseren, doch werd reeds op 7 oktober naar Moskou geroepen om daar de verdediging te leiden. Na hem voerden nog vele prominenten het bevel te Leningrad, o.a. Meretskow, Fedjoeninski en Govorov. Een zeer belangrijke rol speelde de onvermoeibare genie-kolonel later generaal Bitsjevski, die gedurende de volle 900 dagen te Leningrad diende. Factoren van belang voor de verdedigers waren nog de „levensweg over het ijs van het Ladoga-meer” waarlangs nog enig voedsel in de stad kon worden gebracht en de rivier de Njewa, die de Duitsers moesten oversteken om zich met de Finnen te kunnen verenigen, hetgeen nooit is gelukt.

Voor Leningrad's bevolking was het beleg uiteraard een niet te beschrijven lijdensweg. De directe gevolgen van de strijd kostten anderhalf miljoen Russische levens. Hongerdood, zelfmoord, moord om voedsel te verwerven en terechtstellingen waren aan de orde van de dag. Ook kani-balisme kwam voor. Begrijpelijkerwijs verdween elk gevoel voor humor. Slechts de zomer gaf enig soelaas. Een (mislukt) militair tegenoffensief werd

ondernomen in de zomer van 1942. Op 12 juli 1942 werd Malenkow's beschermeling, de generaal Vlasov, door de Duitsers gevangen genomen en liet zich daarna voor het Duitse politieke karretje spannen. Hij was de enige prominente Russische generaal die in de Tweede Wereldoorlog overleefde. Een nieuw tegenoffensief, in december 1942 en januari 1943, was succesvol. Deze „Operatie Iskra” kon na 500 dagen van beleg het Leningradfront verenigen met het Volchovfront en kon bereiken dat een smalle corridor door de Duitse linies tot stand kwam. Wel werd deze nog herhaaldelijk afgesneden, doch het succes betekende een keerpunt in de strijd, die definitief ten voordele van de verdedigers werd beslist door het offensief van januari 1944. Op 27 januari 1944 te 8 uur 's avonds (om nauwkeurig te zijn: het beleg had toen 880 dagen geduurd) kondigde een saluut van 324 Russische kanonnen de bevrijding van Leningrad aan. Salisbury's verteltrant doet nu en dan denken aan die van wijlen Ernie Pyle. Hij beschrijft ervaringen van belangrijke – zowel als van onbelangrijke mensen. Vaak grijpt hij terug op de geschiedenis van de SU. Vertaler W. van Mansius moge enkele onnauwkeurigheden worden vergeven; belangrijk is dat hij snel heeft gezorgd voor een goed leesbaar en interessant verhaal in de Nederland taal.

F. Touber
Brigade-Generaal der Infanterie (gsb).

Militariade

Zijnde allerhande wetenswaardigheden met betrekking tot onze hobby's en derzelve beëfenaren.

1. In "Polsslæg", het tijdschrift van de Vereniging van Officieren van de Geneeskundige Troepen, lezen we dat er nog vele jubileum-gedenkboeken van het Regiment over zijn. Deze boeken worden thans verkocht voor de belachelijke prijs van F.2,50. Bestellingen opgeven bij majoor Berende, Juliana van Stolbergkazerne, Amersfoort.
2. Het "National Army Museum" gaat verhuizen naar Chelsea en is van

plan te heropenen in de zomer van 1971. Het hoofddeel van de expositie in het nieuwe museum zal de geschiedenis weergeven van het Britse leger tot 1914. Er zullen permanent exposities zijn van uniformen, emblemen, onderscheidingen, wapens en transportmiddelen.

3. Een bijzonder interessant boek, geschreven door J.G. Slade, verscheen als particuliere uitgave. Het is getiteld "*Yeoman of Valhalla*" en handelt over de Britse onderdanen, die tijdens W.O.2 dienst hebben gedaan bij Duitse onderdelen als het "Legion of St. George" en het "British Free Corps". Ook de na-oorlogse berechting van deze collaborateurs wordt uitvoerig behandeld. Het boek kost £2/17/-. Het kan besteld worden door overmaking van het geld ten name van mr. J.G. Slade op diens bankrekening bij: The Bank of Ireland, College Green, Post Office Box No. 9A, Dublin 2, Ireland. (Gegevens verkregen van ons lid mr. P.H. Buss B.A.)
4. Door de "*Military Heraldry Society*" wordt een serie gestencilde pamfletten uitgegeven voor de herkenning van onderdeelse emblemen. Zo is nu verschenen pamflet nr. 8 met onderdeelse emblemen uit het Verre Oosten o.a. Burma, China, Indonesië, Japan, de Philippijnen, Z. Vietnam en Thailand. Het kost \$6.- of 50 shillings en is te bestellen per internationale postwissel bij: Major J. Waring, 229 Holt Road, Horsford Norwich, Norfolk NOR 84 X, England.
5. Leden, die geïnteresseerd zijn in militaria van België of uit de Nazi-tijd, kunnen terecht bij Ed. Mester, 60 rue Copernic, Bruxelles 18, België. Wij ontvingen reeds enige malen uitgebreide lijsten met allerlei militaire curiosa m.b.t. bovengenoemde gebieden.
6. Na bijna 22 jaar met bewonderenswaardig enthousiasme het voorzitterschap van de Vereniging Officieren Artillerie te hebben bekleed, heeft ons medelid, Brigade-generaal tit. der Artillerie b.d. F.G. Dürst Britt per 5 juni 1970 het voorzitterschap overgedragen aan Brigade-generaal der Artillerie b.d. M.C. Schram de Jong.
7. De kosten van de *Stichting Artillerie-verzameling Oldebroek* worden bestreden uit vrijwillige bijdragen van sympathisanten op giro 84202 t.n.v. AMRO-bank N.V., kantoor Nunspeet met vermelding van de stichtingsnaam. Iedere, ook nog zo kleine bijdrage is hoogst welkom.
8. Ons lid *Jhr. Mr. C.C. van Valkenburg* is benoemd tot lid van de Monumentenraad van het Ministerie van C.R.M.
9. Verschenen is het boek "*Bands of the British Army*" met 12 kleurenprenten van bandsmen, instrumenten, paukenpaarden enz. met beschrijvende teksten een lijst "band-tunes". Prijs: 32s. 6d. Verkrijgbaar bij: Belmont-Maitland Publishers Ltd. 188 Piccadilly, London W1, England.
10. Nog enige nieuwe uitgaven:
"*Old British Model Soldiers*" door L.W. Richards. Uitg.: Arms and Ar-

mour Press, 677 Finchley Road, Childs Hill, London N.W.2, England.
Prijs 30 shillings.

"Armes blanches militaires Françaises" door Christian Aries met illustraties door M.Pétard en de schrijver. Uitg.: Librairie Pierre Petitot, 234 Boulevard St.Germain, Paris 7, France. Mappen IX en X, prijs per stuk FN. 40,- plus porto.

"Napoleon", 12 kleurenplaten door L.Rousselot, formaat 27 x 35 cm. Uitg.: als hierboven. Prijs: FN105,- plus porto.

"Castels" door R.J.Unstead. Uitg.: A. and C.Black Ltd., 4-6 Soho Square, London W.1, England. Prijs 18 shillings.

"Songs and Music of the Redcoats, 1642-1902" door Lewis Winstock. Uitg.: Leo Cooper Ltd, 47 Museum Street, London W.C.1, England. Prijs 70 shillings.

"Luftkampf zwischen Sand und Sonne" door Ch.Shores en H.Ring. Kroniek van de luchtstrijd boven N.Afrika, 472 Blzn., 235 afbn., 3 krtn. Uitg.: Motor Buch Verlag. Prijs: DM.28,-.

"Jaarboek van de Koninklijke Marine 1968", samengesteld door het Bureau maritieme historie van de Marinestaf. Uitg.: Staatsuitgeverij, Den Haag. Prijs: F.21,80.

1. *Rudolph W. Basurto*, 217 Somerset Place, Lompoc, California 93436, U.S.A. zoekt contact met Nederlandse verzamelaars van militaire emblemen om tot uitwisseling van emblemen en gegevens te komen. Wie schrijft hem?
2. Aan *"La Voce del Collezionista"* ontlene wij de volgende lijst van vervaardigers van militaire modelfiguren in Frankrijk:

Aufer, G., 23 rue des Morillous, Paris 15.

Baldet, M.P., 109 rue de Rome, Paris 17.

Baptiste, E., 19 rue Poncelet, Paris 17.

Bardou, R., 31 rue Raynal, Rodez, Aveyon 12.

Belaubre, M., 1 avenue du Général de Gaulle, 92 La Garenne-Colombes.

Bievil, P. (SEGOM), 50 boulevard Malessherbe, Paris 8.

Borié, H. (Figur), 10 rue Neuve Sant-Aignon, Orleans (Loire).

Boverat, R., "La Montjoye", rue des Gravières, Mareil, Marly, Yvelines 78.

Bretegnier, P., "Le Gravelot", par la Chaussée d'Ivry, Eure-et-Loir 28.

Daniel, R. (M.D.M.), 2 avenue Jean Boin, Choisy-le-Roy, Val de Marne 94.

Dejan, S., 298 rue Henri Deshals, Toulouse 03.

Duretz, R., place Philippe le Bon, Lille-Nord.

Hautson, G., 16 rue de Romainville, Paris 19.

Historex, société, 23 rue Petion, Paris 19.

Keller, Ch.F., 50 rue Cortambert, Paris 16.

Meyniel, J., 139 rue de Rome, Paris 17.

Metayer, F., 18 rue Nelaton, Paris 15.

Mignot, 1 rue de vieux Columbia, Paris 6.

*Mokerer, 101-107 avenue Jean Jaures, Epinay sur Seine.
Silbermann, J., 33 rue Grande, la Real, 66 Perpignan.
Soldats C.D., 3 rue Copernic 75, Paris 16.*

13. *Militaire afbeeldingen op postzegels:*
In Frankrijk verscheen een zegel m.b.t. de Gendamerie Nationale met daarop o.a. een motorescorte, een patrouilleboot en een heliocopter. In de V.S. verschijnt een zegel van 6 ctc., gewijd aan Generaal Eisenhower.
14. *S/Sgt. Michael Pagliano, 22818 Beaverhead Drive, Diamond Bar, California 91766, U.S.A. zoekt contact met een verzamelaar van parachutistenemblemen. Hij zou o.a. graag een metalen Nederlandse parawing willen kopen of ruilen.*
15. Amerikaanse boeken over handvuurwapens, blanke wapens en uniformkun de kunnen U-vaak tegen gereduceerde prijzen rechtstreeks per zeepos worden geleverd door ons lid *Len van Nieuwenhuysen, R.R.3, Ionia, Michigan, U.S.A., 48846.*
16. Wij ontvingen het jaarverslag van de "*Stichting Menno van Coehoorn*" over 1969 voor het laatst kundig geredigeerd door de vm. secretaris van die stichting, ons medelid C.A. de Bruijn.
17. Wij ontvingen het jaarverslag 1969 van het *LEGERMUSEUM te LEIDEN.*
Zeer verheugend was het daarin te lezen dat de Stichting "VRIENDEN VAN HET LEGERMUSEUM" een steeds groeiende schare donateurs - momenteel 876 - bezit!

Indien U nog niet als donateur bent toegetreden kan dat alsnog !!

HET ADRES LUIDT:

PESTHUISLAAN 7 te LEIDEN.

PRIJSVRAAG (zie pag. 1 Mededelingen van Huishoudelijke Aard)

v o o r e e n

M I L I T A I R - H I S T O R I S C H

a r t i k e l ! !

CORRESPONDENTEN DER STUDIE-AFDELINGEN:

- (4) De studie-afdeling 'RIDDERORDEN EN ONDERSCHIEDINGEN' o.l.v. J.C.Burger, Verhagen Metmanstraat 100, Rijswijk Z.H.
- (12) De studie-afdeling 'MILITAIRE EN CIVIELE MINIATUURFIGUREN', o.l.v. A.J.Weekenstroo, Burg. Caan van Necklaan 340, Leidschendam.
- (7) De studie-afdeling 'MILITAIRE MUZIEK', o.l.v. Mr. R.A. Schimmel Voorschoterlaan 608, Rotterdam.
- (5) De studie-afdeling 'MILITAIRE EMBLEMEN', o.l.v. B.C.Cats en de Heer C. van Ekeris, Tesselschadelaan 147, 's-Gravenhage.
- (16) De studie-afdeling 'MILITAIRE GENEALOGIE', o.l.v. Ir. Ch. C. van der Vlis, Anna van Burenlaan 59, Haarlem.
- (6) De studie-afdeling 'WAPENS EN MUNITIE', o.l.v. J. Lenselink, P. Kohlerstraat 10, Rijswijk Z.H.
- (3) De studie-afdeling 'UNIFORMKUNDE'. o.l.v. Dr. F.G. de Wilde. Jan Steenlaan 62, Naarden.
- (17) De studie-afdeling 'MILITAIRE FOLKLORE', o.l.v. L. Verhoeff, Gevers Deynoetweg 50, Scheveningen.
- (19) De studie-afdeling 'KONINKLIJKE LUCHTMACHT', o.l.v. de Heer P.C. Boer, Durendaaldreef 8, Oisterwijk Nbr.
- (20) De studie-afdeling 'K.N.I.L.', o.l.v. W.R. van der Weide, Velperweg 147, Arnhem.
- (11) De studieafdeling 'TWEDE WERELDOORLOG', o.l.v. de Heer J. H.M. Berlemon, Paramaribostraat 63, Leiden.

INTERESSEGEBIEDEN, WAAR (NOG) GEEN STUDIE-AFDELINGEN VOOR ZIJN OPGERICHT

- (1) De Studieafd. 'Krijgsgeschiedenis, Korpsgeschiedenis KL o.l.v. E.W. Ponta, Columbusstraat 260, 's-Gravenhage.
- (2) Tradities en ceremonieel.
- (8) Vestingbouw, kasteelkunde, militaire gebouwen.
- (9) Koninklijke Marine, (geschiedenis, scheepsbouw, varende Marine) (15).
- (10) Napoleontica.
- (13) Vaandels.
- (14) Eerste Wereldoorlog.
- (18) Militaire Motorvoertuigen, tanks.
- (21) Militaire Bibliografie, tijdschriften.

*) De tussen haakjes geplaatste nummers zijn indicaties ten behoeve van de ledenlijst.